vijenac@matica.hr | www.matica.hr/vijenac
Godište XXIX, broj 709, 6. svibnja 2021.

vijenac

Cijena 10,00 kn;
CHF 4,00; USD 4,00;
CAD 5,00; AUD 5,00;
SEK 25,00; EUR 2,50;
KM 2,50
ISSN 1330–2787

matica**hrvatska**

Književni list za umjetnost, kulturu i znanost

HRVATSKI
TJEDNIK
1971–2021.

Margareta Ferek-Petrić uz 60 godina Muzičkog biennala Zagreb

Ivica Miškulin: Tito povrijeđena ugleda

Jelena Gazivoda: Bunjevački jezik – sredstvo za zatiranje Hrvata

Snježana Samac: Romantičarski karakter bogate slavonske ravnice

Hrvatski tjednik 50 godina poslije

Raritetni plakat s logotipom Hrvatskog tjednika Sanje Iveković

HRVATSKI TJEDNIK

novine za kulturna i društvena pitanja

NAKLADA MATICE HRVATSKE

zagreb,
27. prosinca 2001.
godina II.
broj 34.
cijena 10 kuna

UVODNIK

»HRVATSKI TJEDNIK«, ZADNJI PUT

Onoga trenutka kad se pojavio u javnosti naš je list, kao što smo i slutili, mi koji smo ga pokretali, ubrzo prerastao naše pojedinačne sudbine, postajući — u vremenu koje se mu okolnosti odredile — mjestom hrvatske kušnje. (Već vidim kako mi dežurni urednik dopisuje rečenicu: »I ne samo hrvatske!« Ali, istini za volju, moram priznati, da me tada zaokupljalo pitanje *naše* izdržljivosti; činilo se, gdjekad, da smo sami sebi najveća nepoznanica.) Ta je činjenica bacila u zasjenak sve one — sitničave? — primjedbe, sva profesionalna zanovijetanja, sve greške i propuste, koje sam — i na svoju žalost — uvijek prvo zamijetio. Nisam, s uspjehom »Tjednika«, postajao nekritičan niti sam ikome, a ponajmanje sebi, počinjao opraštati omaške. Naprotiv, samo sam odjednom shvatio da gladna Hrvatska — podjednako gladna svoje riječi i riječi za sebe — ne traži šlag s torte, nego glavu crnog, domaćeg kruha.

Kad god sam, u proteklih trideset godina, o tome mislio uvijek sam imao dojam da smo pustili duha iz boce: i on je danomice rastao — na naše čudo i na strepnju naših neprijatelja. I da budemo skromni: nismo mi, šačica mladih i malo starijih ljudi, probudili Hrvatsku, nego nam je ona, iz ilegale svoje duše, iz zatajenih stranica svoje povijesti, na usta svojih stradalnika slala sve učestalije poruke. Odjednom smo ih čuli: kao da nam se otvorio sluh, kao da smo dorasli do njihova jezika. Počeli smo ih prikupljati, bilježiti, komentirati. Moglo se zamijetiti — za mnoge je to bilo novo iskustvo — da je Hrvatska složenija nego se vjerovalo, bogatija i raznovrsnija i da će njome, na dobro cijelog njezina pučanstva, lakše i bolje upravljati onaj koji to brže shvati i češtitije primijeni u političkom svakodnevlju. Ali gdje smo mi još bili od takve, gotovo bih rekao: kršćanske koncepcije našega društvenog ustroja! Naš je vidokrug bio dramatično omeđen dvjema ultimativnim, ortodoksnim opcijama: kako onom *lijevom* tako i onom *desnom*. Bio je čas da se spomene ne toliko odveć romantična, odveć bajkovita ideja sveopćega pomirenja koliko misao o potrebi suradnje, povezivanja kroz zajedničke interese, kroz zajedničko dobro. Na specijalistima struka, na dobronamjernim znalcima mnogih disciplina bilo je da izvode strategiju povezivanja različitih blokova, kroz projekte od najveće nacionalne važnosti. Da je to moguće pokazuje nam i politička evolucija autoceste Split-Zagreb: kada je, u ono doba, bila projektirana označena je, s političke ljevice, »desnom cestom«. Kada je, nakon višekratnih iznevjeravanja naroda — koji tu cestu treba i želi, i koji je za nju odvojio znatna, a iščezla sredstva — taj projekt postao programom sadašnje vlade i sadašnjega premijera — svi su izgledi da će nekadašnja *desna* autocesta postati *lijevom*. Zar i to nije dostatan dokaz da se mogao naći i ustvrditi niz zajedničkih programskih točaka i ostvariti kao nacionalni, a ne stranački (ovaj ili onaj) projekt? Nada postoji.

I mi smo je, u ona vremena, iskazivali izrijekom, izravno i neizravno. I mi smo, čuvajući svoje posebnosti, svoje različitosti na istome poslu, zastupali ideju demokratske Hrvatske, ideju Hrvatske simultanih različitih opcija, u kojoj se ideja nadmeće s drugom idejom, u kojoj jedna misao izaziva drugu i tako u nedogled, bez političke arbitraže, bez nasilne »istine«.

Ljudi koji su pokrenuli i vodili »Hrvatski tjednik« svojom su napornom različitošću, podrijetlom, odgojem i statusom bili slikom naših htijenja, grupnim autoportretom našega pluralizma, različitih opcija. Među njima nije bilo jedino one, u međuvremenu uzgojene, hrvatske antihrvatske struje. No da smo znali da vrag ne spava — kao što smo znali da ne spava u nama — svjedoči, i danas, poznata rubrika »Tjednika« o kartama na stolu.

Kad se, naposljetku, osvrnemo na tu epizodu hrvatske oporbene povijesti iz burne 1971. godine, godine »hrvatskog proljeća«, koje će, baš u to proljeće, najaviti HT, kao izraz višegodišnje borbe za hrvatsku istinu, a ne kao rezltat tadašnjega dogovora ili nauma hrvatskih komunista, vidjet ćemo da je iz toga miljea, iz toga uredništva potekao i prvi hrvatski predsjednik dr. Franjo Tuđman i jedan od vodećih njegovih oponenata, pisac i drugi — u slijedu — urednik ovoga lista, književnik, robijaš i domovinski retor Vlado Gotovac. U istom su, najužem krugu tvorca profila »Hrvatskog tjednika« bili i međusobno tako divergentni značajevi kao što su hrvatski stradalnici Jozo Ivičević i dr. Hrvoje Šošić. Iz toga je kruga krenuo u svoju posljednju emigrantsku pustolovinu i Bruno Bušić, kojega je mučenička smrt čekala u Parizu.

Pisala se, dragi čitatelju, zatvorima, batinama, preslušavanjima, otkazima na poslu, degradiranjima časnika i ubojstvima još jedna rubrika »Tjednika«: ona najteža ali meni najdraža, jer su je skupa s nama pisali brojni naši čitatelji, stvarni i nesuđeni, cijela demokratska, republikanska, slobodoumna Hrvatska. Ona Hrvatska koja i danas poziva na domovinsku suradnju, koja strepi od rasprodaje svoga tla i svojih dobara, no koja nikad u svoj program nije upisala bezumlje osvete, svima s kojima sam tada surađivao, dijelio strepnje, trpio idu riječi moje zahvalnosti. Neki ih, nažalost, nikad više neće čuti, nekima ću u još nekoj prilici stisnuti ruku. Oni će mi oprostiti, ako sam u sentimentalnoj završnici zadnjeg moga uvodnika »Hrvatskom tjedniku« apostrofirao, za nijansu više, one kojih više nema, no koji su s nama bili: u nekim trenucima kao suborci, u drugima kao vođe. Moj prijateljski pozdrav Franji Tuđmanu, Vladi Gotovcu i Bruni Bušiću, makar i kasan, naknadan zadobiva, u ove dane, i neko drugo značenje: u trenutku kad brojni krojači, velikim škarama, režu sukno iz 1971. i dijele ga, po kazališnim ložama, kao alkarsku čoju: nezvani krojači, neznanim junacima.

Igor Zidić

Govor na otvaranju znanstvenoga skupa o hrvatskom proljeću u Školskoj knjizi, Zagreb, 18. prosinca 2001.

HRVATI PREMA SEBI I PREMA DRUGIMA

Matica hrvatska najteže je platila svoj ulog u hrvatskom proljeću. Bio je zabranjen njezin rad, njezini glavni čelnici bili su uhićeni, suđeni i zatvarani. Više od deset tisuća ljudi privedeno je na informativne razgovore, a neki su nakon toga izgubili posao ili premješteni na druga manje važna, mjesta. Ali sjetimo se da su još teže prošli brojni studenti, jer nisu imali političkoga imena i prezimena

Poštovane gospođe, poštovana gospodo! Časni i uvaženi sudionici povijesnih dana hrvatskoga proljeća! Budite pozdravljeni i vi, mladi, koji ste naslijedili sve ono što je tada stvoreno; i osjećajte se ponosni da i opet sudjelujete u povijesnom razgovoru o onim važnim političkim i društvenim pitanjima, upravo povijesnom ispitu, koji je tada hrvatski narod s uspjehom polagao pred očima čitavoga svijeta, ali i poslije, u Domovinskom ratu i u stvaranju moderne Hrvatske, zahvaljujući hrvatskom proljeću.

Pozdravljam vas u ime Matice hrvatske, najstarije hrvatske ustanove koja je bila središte okupljanja svih onih koji su promišljali Hrvatsku kao prosperitetnu zemlju, perspektivniju zbog svojih uspješnih ljudi koji su umom i srcem postavljali temelje današnjoj Hrvatskoj, bolju svim svojim građanima — stvorenu za nova vremena koja su se tada stvarala, ali se tada još nisu mogla otvoriti. Matica je hrvatska ona znamenita institucija koja je od Deklaracije o nazivu i položaju hrvatskog književnog jezika ponijela onaj naročiti intelektualni teret koji je bio potreban da se prepoznaju, naznače i ostvare one ideje koje su u hrvatskom proljeću proklijale, a koje su poslije bile ugušene, ali nikad iskorijenjene, niti istrgnute iz naše blagoslovljene zemlje. Matica hrvatska pomoću svojih organizacija i knjižnica, pomoću brojnih ogranaka, svojih novina »Hrvatski tjednik« bila je glasnogovornik hrvatskoga naroda. Bilo je to ono blagoslovljeno vrijeme, rijetko kada u hrvatskoj povijesti postignuto i dostignuto, kad su političari i intelektualci, studenti i profesori mislili jednako kao što je mislio hrvatski narod, seljaštvo i radništvo, svećenstvo i činovništvo, i kad se osjećalo tako jasno da su pregažene sve one pokrajinske granice koje su do tada dijelile zemlju i državu Hrvatsku na Slavoniju, Dalmaciju, užu Hrvatsku, Dubrovnik i Istru. Duh se novoga vremena osjećao na svim područjima, i na gospodarskom i političkom, i na kulturnom polju, te je hrvatski narod tada sebe osjetio i prepoznao subjektom, a ne objektom povijesti. Rijetko je kada u hrvatskom narodu bilo takva vremena kad se cjelokupni narod, cjelokupni nacionalni prostor, cjelokupna prevladana povijest i onovremena sadašnjost i obećavajuća budućnost na tako jedinstven način našla zajedno u svijesti zajedničke prošlosti i budućnosti.

I upravo je zbog toga i uslijedilo ono što je tada, nažalost, bila povijesna logika, što je bila katastrofa hrvatskoga naroda u hrvatskom proljeću, odnosno ne samo gušenje toga pokreta nego i gašenje svih onih institucija koje su bile angažirane u tom pokretu. Nužnost, kažem, zbog toga što ni Istok s tzv. realnim socijalizmom nije mogao prihvatiti socijalizam s ljudskim likom (ako je on uopće moguć), a Zapad se bojao raspada Europe i onih alergičnih područja, među kojima je bila i Jugoslavija, čuvajući dogovor u Jalti. Njima je bilo do mira, i trgovine, bilo im je više do sebe nego do demokracije i pravednosti. Ne znamo dokle bi stiglo sve ono što je do tada zasnovano, ali položeni su temelji onom prepoznavanju stvarnih problema i potreba, što je nakon dvadeset godina tako skladno uzraslo, zbog toga što je bilo ljubomorno i sigurno pohranjeno u srcima i pameti i u mislima mislećih Hrvata. Iz hrvatskoga proljeća niknula je nova Hrvatska, kao što se danas često s pravom spominje.

Ogranci Matice hrvatske koji su tada premrežili cijelu Hrvatsku bili su onaj čvrsti temelj za svaku buduću izgradnju hrvatske kulture. Osnivanje Matičinih ogranaka diljem Hrvatske označilo je doista nacionalni i kulturni preporod jer je kulturna djelatnost krenula široko i duboko. Promišljanje Hrvatske kao zajednice slobodnih ljudi koji na gospodarskom, intelektualnom i moralnom planu mogu biti i djelovati zajedno, na opće dobro, bez obzira na prijeporna razmišljanja o strankama, vjeri i svjetovnom nazoru, bili su onaj zalog da se doista sve može rješavati kad postoji svijest o jednom i zajedničkom cilju, kao i sporazum o tome kako do toga cilja stići. Mislim da je u mnogim godinama kasnije upravo to jedinstvo nedostajalo, to jest shvaćanje i prihvaćanje jedinstvenog načina djelovanja.

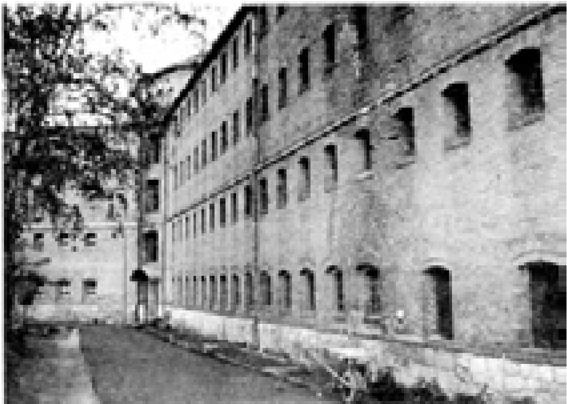
Matica hrvatska najteže je platila svoj ulog u hrvatskom proljeću. Bio je zabranjen njezin rad, njezini glavni čelnici bili su uhićeni, suđeni i zatvarani. Više od deset tisuća ljudi privedeno je na informativne razgovore, a neki su nakon toga izgubili posao ili premješteni na druga manje važna, mjesta. Ali sjetimo se da su još teže prošli brojni studenti, jer nisu imali političkoga imena i prezimena. Na njih se obrušila najveća represija, na njih se usmjerila oštrica kazne, oni su podnijeli najteži teret tadašnjega poraza. Svjesni smo danas da je svaki korak u povijesti važan; posve je sazrela svijest o tome koliko je bilo važno za tadašnju Hrvatsku, ali i svijet koji će se ubrzo mijenjati, hrvatsko proljeće.

Mislim da nije ništa sporno u hrvatskome proljeću. Zbog toga i pozdravljam ovaj skup i želim mu svaki uspjeh. Naše promišljanje povijesti nije samo problem hladne znanosti, nego je najčešće vezano uz našu osobnost, sudbinu, i sudbinu našega naroda, to jest nas samih, ali i svakoga budućeg koraka u budućnost. Ništa što je sama suha povijest ne izgrađuje budućnost, nego samo ono što se može kao ideja, kao zrno posijano u plodno polje budućnosti, ili kao čvrsto kamenje razbora ugraditi u novu zgradu sutrašnjice, i Hrvatske i Hrvata, koji moraju izgraditi najprije svoju kuću i brinuti se o svojoj kulturi, o svome jeziku, i o svemu onom što je nekoć bilo i što danas jest. Hrvati, kao narod, nismo prema drugima, nego ponajprije prema sebi. Ta ideja bila je važna u hrvatskom proljeću, zato je treba i danas naglašavati i sebi posvijestiti kao činjenicu, od koje treba krenuti.

Josip Bratulić, predsjednik Matice hrvatske

O uređivanju »Hrvatskog tjednika«

NEKA HAPSE, IDEMO DALJE!

Uz zabavljanje brojanjem »Hrvatska« i »hrvatski« komunistička se vlast brinula i inače da nam ne bude dosadno. Tako je nakon proglašenja kontrarevolucionarima Šime Đodana i Marka Veselice uredništvo HT-a sazvao predsjednik Matice hrvatske Ljudevit Jonke i prenio poruku da će nas hapsiti ako ne prestanemo. Prije izjašnjavanja rekao nam je, otprilike: Ja kao predsjednik Matice hrvatske i nakladnik dajem potporu, ako ćete nastaviti. No, ja vas na to ne ću nagovarati, vaša je koža u pitanju, vrijeme je više nego ozbiljno. Nakon manje od petnaest minuta pala je odluka: *Neka hapse, idemo dalje! I hapsili su!*

»Nakon Drugoga svjetskog rata Matica hrvatska ponovno se našla u vrlo osjetljivim prilikama.« Josip Bratulić, predsjednik Matice hrvatske

Razdoblje o kojem govori Bratulić uslijedilo je nakon duga predsjednikovanja Maticom hrvatskom Filipa Lukasa (1928-1945), u tešku vremenu kada su Hrvatima neke ondašnje svjetske velesile i Srbija otele i državu, i Hrvatski sabor, i bana (pretvorivši ga u činovnika ministra unutrašnjih dela Svetozara Pribičevića), i ime i jezik, a srpska vojska okupirala hrvatski teritorij kao neprijateljski uvodeći na njemu nadležnost srpskih vojnih sudova.

Nakon 3. siječnja 2000. godine Matica hrvatska »ponovno se našla u vrlo osjetljivim prilikama«.

Bratulić ocjenjuje dalje relativno neutralno:

»U Matici hrvatskoj sedamdesetih godina djeluje snažna skupina hrvatskih književnika i intelektualaca, nastojeći ovu instituciju učiniti središnjom nacionalnom ustanovom koja ne samo proučava i promatra što se događa u hrvatskome narodu, nego *hoće i želi utjecati na povijesne procese* (istaknuo HŠ). Kroz »Hrvatski tjednik« izražene su nove političke koncepcije o uređenju tadašnje Jugoslavije. Bilo je to doba hrvatskoga proljeća koje je komunistička vlast brzo pretvorila u zimu, progone i zabrane. Godine 1972. Matica je hrvatska raspuštena, njezina je djelatnost zabranjena, njezini su viđeniji djelatnici u tamnicama; Jozo Ivičević, Šime Đodan, Vlado Gotovac, Franjo Tuđman, Vlatko Pavletić, Zvonimir Komarica, Marko Veselica, Hrvoje Šošić, Miljenko Foretić i drugi. Srećom već od 1960. djeluje Matičin Nakladni zavod, koji je nastavio nakladničku djelatnost ove najstarije hrvatske izdavačke i kulturnoznanstvene kuće i nakon 1972. godine.

Temeljne činjenice o »Hrvatskom tjedniku«

Prvi broj »Hrvatskog tjednika«, novina za kulturna i društvena pitanja, naklada Matice hrvatske, izlazi 16. travnja 1971. u 20 000 primjeraka, 32. broj u 132 000 primjeraka, a posljednji, 34. broj izlazi kao izvanredni broj 10. prosinca 1971. Prvi broj HT MH uređuje uredništvo od trinaest članova: Stjepan Babić, Zvonimir Berković, Jozo Ivičević, Tomislav Ladan, Srečko Lipovčan, Zvonimir Lisinski, Zlatko Posavac, Petar Selem, Tvrtko Šercar, Ivo Škrabalo, Hrvoje Šošić, Franjo Tuđman, Igor Zidić. Glavni urednik: Igor Zidić, odgovorni urednik: Jozo Ivičević

S brojem 13. uredništvo se reducira na šest urednika: Zvonimir Berković, Vlado Gotovac, Jozo Ivičević, Zvonimir Lisinski, Ivo Škrabalo, Hrvoje Šošić

Glavni urednik postaje Vlado Gotovac, a odgovorni urednik ostaje Jozo Ivičević. Stvara se institut *»stalnih suradnika koji ulaze u impresum lista«*: Stjepan Babić, Bruno Bušić, Ivan Cerovac, Dubravko Horvatić, Srećko Lipovčan, Zlatko Markus, Zlatko Posavac, Petar Selem, Tvrtko Šercar, Krunoslav Šuto, Igor Zidić. I izlazak prvog broja HT i promjene izvršene s 13. brojem izvanredni su događaji koji će utjecati na tijek hrvatskih povijesnih zbivanja.

Kad dvojica kažu isto, nije isto!

Gotovac sukladno ovom aksiomu, preuzimajući 13. broj »HT« »uklanja: Igora Zidića, Dubravka Horvatića, Petra Selema, Srećka Lipovčana, Stjepana Babića, rješava se elegantno: Tomislava Ladana, ne preuzima Brunu Bušića, a Franju Tuđmana šalje na Dolac, pa kad nauči novinarstvo pisanjem izvještaja s placa, tržnice »neka mu se javi.« Ovakva,dva seta / mislim da oni koji se razumiju u karte kažu »pokera« / asova, Hrvatska više nikada objektivno ne može skupiti ni u jednim novinama. Nikada ne ćemo saznati sve detalje drame smjene s 13. brojem HT-a, budući da još živi svjedoci imaju drukčija sjećanja u odnosu na tvrdnju Vlade Gotovca iz 13. broja HT-a da je takva smjena dogovorena, a niti da je prvo uredništvo bilo imenovano samo na tri mjeseca, a da će se nakon toga »sastaviti« novo, »konačno« »uredničko vijeće«. Nitko nije mogao ni sanjati kakav će biti razvoj dogadjaja s HT-om. Svjedok sam da je književnik Marijan Matković dolazio u HT uvjeren da je već novi glavni urednik. Uredničko vijeće od 1-12 broja imalo je 55 članova, a uredničko vijeće od 13. broja HT-a povećano je na 63 člana.

Uklanjanje Franje Tuđmana i Tomislava Ladana

Vlado Gotovac nije smijenio Franju Tuđmana, budući da na njegovo mjesto nije nikoga postavio, nego ga je uklonio. Gotovcu se pružila povijesna prilika za uklanjanje po njegovu vječnog suparnika, i on tu priliku nije propustio. Kako je čitavu operaciju smjene uredništva Gotovac htio provesti na »liberalan« način, sve je na ovaj ili onaj način uklonjene urednike »zadržao« davši im naizgled zvučne uloge »stalnih suradnika«, dok je na žestoke intervencije matičara Franju Tuđmana smjestio među 63 člana povećanog »uredničkog vijeća« Uredničko vijeće nije se niti jednom sastalo (što komunističkim vlastima nije bio razlog da neke ne goni i kazneno, kao npr. Dragana Mucića). Za jednog od najeminentnijih, Tomislava Ladana, istina je da se je sam maknuo, znajući dobro svoju stvarnu vrijednost. (Ladan je do satisfakcije došao zauzimanjem mjesta prvoga hrvatskog leksikografa u Hrvatskom državnom leksikografskom zavodu).

Hoće i žele utjecati na povijesne procese

Tu točnu ocjenu za skupinu književnika i intelektualaca u Matici hrvatskoj proveli su u život s HT-om MH Igor Zidić, Franjo Tuđman, predsjednik Matice hrvatske dr. Ljudevit Jonke, Vlado Gotovac, Jozo Ivičević, Hrvoje Šošić a onda s njima i s »Kritikom« i Vlatko Pavletić. Za urednikovanje u HT, kao izričiti politički krimen unesen u osudu, osuđeni su na robiju Vlado Gotovac, Jozo Ivičević i Hrvoje Šošić.

Igor Zidić i Franjo Tuđman

Izdavanje novina MH relativno je dugo pripremano. Prvi glavni urednik HT-a Igor Zidić bilježi da nije »u mogućnosti upuštati se u raspletanje genealoških čvorova i u sve metamorfoze projekta kulturnoga (dvo) tjednika u Matici hrvatskoj, počevši od postupne polarizacije u UO MH do internoga i žestokoga nadmetanja *dviju oprečnih strategija* (tj. listova), do *borbi* oko *imena*, periodičnosti, sastava uredništava, načina financiranja projekata, načina prodaje, *stilova* prezentacije. »U Matici samoj, s konačnom prevagom strane koju sam, u nedoumici oko lista i njegove budućnosti, bio *poveo*, i koje sam pozicije definirao / kako pred Upravom MH tako i na UO Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti SRH / usmeno i pisanom riječju — više puta i u razne svrhe, pa najposlije i *nametnuo*. Ponovno je bilo uspostavljeno jedinstvo »pobornika *matičarskog umjerenjaštva* i novoga *hrvatskog radikalizma.«* U svakom slučaju, radikalnija grupa (okupljena oko mog projekta HT, dok se ona umjerenija, opreznija i taktičnija skupljala oko »Obzorja« Grge Gamulina) dobila je, pred Božić 1970, glasovanjem UO MH, odriješene ruke za akciju. U najužem krugu mojih tadašnjih suradnika — saveznika bili su Jozo Ivičević, Franjo Tuđman i Hrvoje Šošić...« »Tijekom 1970. i 1971. bio je Tuđman jednom od ključnih osoba u, isprva spontanom, a poslije *pomno artikuliranom* formiranju *radikalnog jezgra* u MH, onoj grupi njezinih djelatnika koji su, u to doba, počeli isticati — za jugouši — *maksimalističke zahtjeve*; služenje vojnog roka u svojoj zemlji, a odmah potom i drugo; samostalnu hrvatsku vojsku, raspolaganje vlastitim dohotkom i radom stečenim devizama, prestanak iseljavanja hrvatske inteligencije i radništva, političku autonomiju i državnu nezavisnost«. Itd.

Proslov 1. broja HT-a, 16. travnja 1971.

Zidić bilježi: »Činilo se, isprva, da smo — kraj *rezonerske* većine — samo manjinska struja (frakcija!) u *staroj Matici.* Ali kako su društvene napetosti rasle... tako se i naš položaj u Matici brzo mijenjao ; Bila je to situacija, koja je — i sama po sebi — ostavljala sve manje prostora *mlakonjama*. Za način na koji će postupiti u izlaganju Programa Matice hrvatske u Proslovu 1. broja HT-a, Zidić navodi istup Franje Tuđmana u Splitu, za koji piše; »Završni je period zadnje rečenice tog teksta jezična i jezično logička *spirala* koja daje razgovijetnu *sliku* našeg *političkog žargona u to doba.* Obilato rabeći političku i ideološku *frazeologiju* vladajućih struktura kao *kamuflažno platno*, on će u nj zamotati svoje *žestoke poruke*. Između dvije opticajne fraze — o samoupravnom socijalizmu i zajednici naroda (tj. SFRJ) čita se i uznemirujuća / uzbudljiva napomena o *borbi »... za konstituiranje hrvatske državnosti i suverenosti.«*

Kao glavni urednik Zidić povlači i prvi radikalan potez: *Proslov* 1. broja HT-a napisat će: 1. Franjo Tuđman, političko-programatski dio, 2. Igor Zidić, kultura i 3. Hrvoje Šošić, gospodarstvo. U sljedeća dva desetljeća, unatoč svim naporima, organi komunističke represije i progona nisu uspjeli otkriti pisce *Proslova.* Znali su ih samo trojica (Tuđman, Zidić, Šošić). U prvom broju HT od 16. IV. 1971. beogradski kulturni komunistički komesar u Hrvatskoj Steva (Stevica) Ostojić prepoznao je i posebno istaknuo riječi Franje Tuđmana, a da nije znao tko ih je napisao jer je uvodnik — *Proslov* bio nepotpisan. Istaknute riječi po Stevici bile su stvarno programatske: »glavni je zadatak« *»dovršenje duhovne i teritorijalne integracije hrvatskog nacionalnog bića«*. Te je riječi predsjednik Tuđman ponovio i 28 godina kasnije na Glavnom odboru HDZ-a 1999. zajedno s temeljnim stajalištem iz HT-a br. 1. iz 1971. o osposobljavanju svih hrvatskih slojeva (staleža) za preuzimanje »svoje sudbine u svoje ruke.«

Gotovac nije bio mlakonja – igramo dalje

U danima žalosti za Vladom Gotovcem u prikazima njegova života pokazivan je na HTV više puta, među ostalim, i »Hrvatski tjednik« s velikim naslovom teksta *Istina o hrvatskom gospodarstvu*. Taj moj tekst nije objavljen za urednikovanja Vlade Gotovca, nego Igora Zidića, ali mi daje pravi povod da progovorim o Vladinu urednikovanju. Kao liberal Gotovac nije bio previše oduševljen mnogim mojim stavovima, ali mi je kao gospodarskom uredniku HT-a omogućio objaviti sve što sam izabrao, pa tako i tekstove koji nisu prošli prije no što je Gotovac postao glavni urednik. U tome je Vladina veličina, pa to ne bi trebalo skrivati. Inače je sramotno da uredništvu »Hrvatskog tjednika« nisu dali držati počasnu stražu (počasni postroj uz odar) kao što smo je držali hrvatskom velikanu i vitezu, članu uredničkog vijeća »Hrvatskog tjednika« Bruni Bušiću. Glede Vladina ukopa lažu da nisam došao jer da sam bio bolestan. Na ovom sam mjestu Vladu Gotovca uključio da bi ostao zabilježen i njegov doprinos hrvatskom gospodarstvu. Za druge se zna, ali za njega ne. Bio je jasan. Preuzevši uredništvo rekao mi je: »Ništa tvoje i što ti objavljuješ na tvojim stranicama Hrvatskog tjednika kao gospodarski urednik neću čitati.« »Pobrini se jedino da za sve što objaviš imaš pravi dokaz«. Održao je riječ do posljednjeg broja HT-a. Takve urednike treba svijećom tražiti. A što smo politički na drugim stranama, stvar je političke borbe. Prvu je Vlado izgubio (1990-1999), ali je zato drugu dobio, 3. siječnja 2000. *Igramo dalje.*

»Povijesni« govor Savke D. Kučar 7. svibnja 1971.

Dr. Savka Dabčević evocirala je putem Hrvatske televizije 7. svibnja 2001. svoja sjećanja na taj *povijesni govor*, kako je najaviše. No Savka pred TV kamerama odbija dodvornike i kvalifikaciju *povijesni* za svoj govor od prije trideset godina. Po istupu 7. svibnja 2001. g. izgledalo bi da dr. Kučar još ni danas ne zna koji su sve slojevi hrvatskog naroda sudjelovali u događanjima u Hrvatskoj 1971, ali isto tako da još ni danas ne želi znati da se događaj koji ju je osobito impresionirao — izvođenje hrvatske himne, nije bilo prvo izvođenje nakon godina zabrana, kako je rekla, nego je poticaj stigao iz hrvatske prvostolnice s netom održane svete mise u povodu obljetnice tristo godina pogibije hrvatskog vojskovođe i bana grofa Petra Zrinskog i kneza Frana Krste Frankopana. Tada je, 30. travnja 1971, za svete mise koju je slavio hrvatski crkveni vrhovnik kardinal Franje Kuharić, za izvođenja hrvatske himne na oči predsjednika Matice hrvatske prof. dr. Ljudevita Jonkea plakao frustrirani i gaženi hrvatski narod. Gospođa Savka Dabčević nije bila nazočna tom događaju, pa bi se tako moglo vjerovati da za njega i nije znala, što bi bilo moguće da nije bila tri dana u karanteni na Brijunima (28-30. travnja 1971), događaj koji je naširoko opisala u svom kapitalnom djelu, ali ne i da je njezin predsjednik SKJ Tito držao tamo plenum CK SKJ, za svaki slučaj, dok je predsjednica CK SKH Kučar kao »vlast«. u Hrvatskoj drhtala na Brijunima da će tamo biti sasječena od sakupljenog jedinstvenog CK SKJ, (»boli me grlo, boli me glava«) unatoč tome što im je pružila gostoprimstvo na hrvatskim Brijunima (Kučar u knjizi: »Brežnjev i ruski tenkovi u igri«). SKJ se okupio na Brijunima čekajući ishod, nakon Tuđmanova *Proslova* u HT-u pripremane tristo obljetnice pod vodstvom svoga Vrhovnika kardinala Kuharića (»Smrt nema posljednju riječ«) i Matice hrvatske s pokličem predsjednika MH Ljudevita Jonkea: »Navik on živi ki zgine pošteno«. Tim događanjima i Tuđmanovim programom u HT-u (među ostalim i prvi put nakon 1945. godine s hrvatskim banom), a Hrvatu ban je kralj, i vojskovođom grofom Petrom Zrinskim s isukanom sabljom na naslovnici HT-a, te i prvi put od 1945. čestitkom prvi »svibnja«, a ne »maja« hrvatskim radnicima na naslovnici »Hrvatskog tjednika«, stvorena je atmosfera, a Tuđman i Zidić, kardinal Kuharić i predsjednik Matice hrvatske Jonke, sa Šimom Đodanom i Markom Veselicom, buntovnicima čije hapšenje upravo na Brijunima traži predsjednik Tito, probili su barijere za stvaranje Savkina mitinga 7. svibnja 1971.

Kučar proziva »Hrvatski tjednik« da proziva Srbe

U dopunu govora o atmosferi, znala se atmosfera u kojoj je proganjan već tada općeprihvaćeni »Hrvatski tjednik«, kada nas je Savka Dabčević »prozvala« da »prozivamo Srbe«) usput, meni je prilijepila kao Srbina i jednog ministra Crnogorca), a zlobnici kažu da je osobno brojala koliko je puta u kojem broju »Hrvatskog tjednika« napisana riječ »hrvatski« i »Hrvatska«. Nisam siguran da je to gospođa Savka baš osobno brojala, no znam da smo se u »paralelnom Centralnom komitetu« (kako nas zvaše) — uredništvu »Hrvatskog tjednika« u Matici hrvatskoj, grohotom smijali kada smo utvrdili da su točne *dojavljene* nam brojke o tome koliko smo puta napisali »hrvatski« i »Hrvatska« u nekom broju »Hrvatskog tjednika«. Ja sam inače »moga Srbina«, ministra Padrova, sreo za hrvatske države. Obećao mi je razgovor i demantirati da bi se osjetio pogođen našim pisanjem, ali je umro prije no što smo takav susret ostvarili.

Neka hapse, idemo dalje!

Uz zabavljanje brojanjem »Hrvatska« i »hrvatski« komunistička se vlast brinula i inače da nam ne bude dosadno. Tako je nakon proglašenja kontrarevolucionarima Šimu Đodana i Marka Veselicu uredništvo HT-a sazvao predsjednik Matice hrvatske Ljudevit Jonke i prenio poruku da će nas hapsiti ako ne prestanemo. Prije izjašnjavanja rekao nam je, otprilike; Ja kao predsjednik Matice hrvatske i nakladnik dajem potporu, ako ćete nastaviti. No, ja vas na to ne ću nagovarati, vaša je koža u pitanju, vrijeme je više nego ozbiljno. Nakon manje od petnaest minuta pala je odluka: *Neka hapse, idemo dalje! I hapsili su*! Još jedan takav sastanak s prijetnjom hapšenjem, održan mislim, nisam siguran, u »Mirnim krovovima« ili »Šumskom dvoru« završio je isto tako za desetak minuta, s istim ishodom: *Neka hapse, idemo dalje!* Znali smo da se ne šale. Nismo se ni mi šalili! Oba sastanka održana su pod predsjedanjem glavnog urednika »Hrvatskog tjednika« Vlade Gotovca.

Komunistički i hrvatski katolički govori

Znakovito je 1971. bilo u hrvatskoj prvostolnici spajanje prošlosti s realnošću, sjećanje na hrvatske velikane kojima se podižu poprsja u središnjoj hrvatskoj crkvi, a kojima govori tadašnji hrvatski nacionalni prvak, predsjednik Matice hrvatske Ljudevit Jonke. Hrvatstvo doživljava apoteozu u Hrvatskoj Prvostolnici u riječi kardinala i hrvatskog političkog prvaka Ljudevita Jonkea. Ako je neki događaj tada bio povijesni onda je to događanje u Hrvatskoj Prvostolnici a ne miting na Jelačić placu Savke Dabčević-Kučar 7. svibnja 1971, pa se i govor u Prvostolnici razlikuje od govora hrvatskog komunističkog prvaka. Tadašnji hrvatski politički prvak, predsjednik Matice hrvatske Ljudevit Jonke rekao je 30. IV. 1971. u Hrvatskoj Prvostolnici:

»Hrvatski narod ima u svojoj povijesti mnogo mučenika koji su poginuli za slobodu Hrvatske. Zrinski i Frankopani stoje među njima u prvom redu, zajedno s Petrom Svačićem, Eugenom Kvaternikom i Stjepanom Radićem. Opjevala ih je pjesma, književnost i nauka poznati su i priznati širom Hrvatske i svijeta, i to ne samo kao junaci, borci, nego i kao ugledni vladaoci, pjesnici i književnici. Njihov primjer i njihova djela krijepili su nas u dugotrajnom ropstvu i potpaljivali nadu da će hrvatskom narodu prije ili kasnije svanuti dani lijepe i drage i slatke slobode, kakvu naš vrijedni, radini i borbeni narod zaslužuje«

Hrvatski crkveni vrhovnik, tada za Hrvate katolike i državni, kardinal Kuharić o 300. obljetnici pogibije Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana rekao je:

»Ova katedrala u glavnom gradu Hrvatske izgleda mi kao mati koja sabire živu djecu vjere, ali prima i mrtve sinove na svoje krilo da bi se pod njenim svodovima susretali živi s mrtvima, sadašnjost s prošlim vjekovima. U riječi Božjoj imamo ovdje i nadahnuće budućnosti. »Smrt nema posljednju riječ«,

Zabrana i pljenidba »Hrvatskog tjednika«

Tridesetoga srpnja 1971, odlukom policije, povlači se iz prodaje »Hrvatski tjednik« br. 16. te se dopušta njegovo objavljivanje bez teksta koji je bio tiskan na prvoj stranici s uznemirujućim naslovom »*Dramatični trenutak Hrvatske*«. Pljenidbi je prethodila sudska odluka. Bio sam u domu ondašnjeg okružnog javnog tužitelja g. Slobodana Budaka kada je preda mnom vodio razgovor s ondašnjim predsjednikom hrvatske vlade (Izvršnog vijeća) g. mr. Dragutinom Haramijom, koji je tražio od g. Budaka da kao zakoniti ovlaštenik zabrani »Hrvatski tjednik«, br. 16. Budak je odbio zabraniti HT i još to komentirao sa mnom nakon razgovora s predsjednikom Haramijom. Odluku o zabrani onda je donio zamjenik g. Budaka, zamjenik okružnog javnog tužitelja g. Marko Marić, nakon čega je uslijedio sudski postupak s konačnim nalogom policiji da »pokupi« neprodane primjerke HT-a, br. 16, koji su još bili u javnoj prodaji. Sve je to vidljivo u »Hrvatskom tjedniku« br. 19, u kojem su objavljeni svi dokumenti o slučaju, pa tako i da je odluku OJT-a donio zamjenik g. Marko Marić. Oduzimanje po policiji HT u kioscma bio je izvanredan oblik zastrašivanja hrvatskog naroda.

O zabrani »Hrvatskog tjednika« Savka Dabčević Kučar, predsjednica SKH, govorila je sasvim otvoreno u Karađorđevu 1. prosinca 1971 (poslije pauze): »Imali smo niz zabrana. Mi, doduše, nismo ukinuli opozicionu štampu niti smo se još dogovorili kakav će biti naš stav prema opozicionoj štampi. Ali smo zabranili, od onog Tomičićevog letka do onog uvodnika »Hrvatskog tjednika«...

Slobodan Budak — »cenzor Hrvatskog tjednika«

Stvarnu ulogu i suradnju g. Slobodana Budaka s »Hrvatskim tjednikom« uz odobrenje glavnih urednika, najprije Igora Zidića, a onda i Vlade Gotovca opisao sam u svojem *Hrvatskom političkom leksikonu* pod natuknicom *Cenzor Hrvatskog tjednika* (HPL str. 68). Bio je to svakako kuriozum za ono vrijeme ne samo u Hrvatskoj nego, vjerujem, u čitavom komunističkom svijetu. Gospodin Budak tada je stvarno bio i *urednik* »Hrvatskog tjednika«, budući da je o njegovoj sugestiji ovisilo da li ćemo neki tekst objaviti ili ne. Ističem da nas je Budak poticao na objavljivanje nekih tekstova za koje smo mi dvojili objaviti ih ili ne zbog političke delikatnosti teme ili njezine obrade.

Hrvoje Šošić

Razgovor: Igor Zidić

BIO SAM ZA NATEZANJE STRUNA DO KRAJNOSTI

Nisam podijelio sudbinu svojih kolega koji su pretrpjeli godine tamnice. Ne znam koji su razlozi tome, ali kroz sljedećih sam dvadesetak godina otrpio štošta. Bilo je policijskih preslušavanja, bilo je onemogućavanja rada, u Matici sam dobio otkaz... Ukaz o otkazu dobio sam od ugledna čovjeka koji uopće nije bio zaposlen u Matici, nego je bio volonter. Na ulici sam bio šest, sedam mjeseci, bez posla, a imao sam dvoje djece i tada sam upoznao nešto u što sam gotovo sumnjao da više postoji, a to je ljudska i domovinska solidarnost

Kako je odlučeno da budete prvi glavni urednik »Hrvatskog tjednika«? Tada ste bili vrlo mladi...

— U Matici hrvatskoj radio sam od lipnja 1966. kao tajnik. Ondašnji predsjednik profesor Jakša Ravlić *prigovorio* mi je, odmah po izboru, da sam premlad za tako važnu funkciju. Imao sam dvadeset i sedam godina, završen fakultet, odsluženu vojsku nekoliko godina književničkog i novinarskog staža. Bio je raspisan natječaj, a odazvalo se nekoliko uglednih kulturnih radnika — tako, primjerice, Antun Šoljan, kojega su književne reference bile osjetno teže od mojih. No, većina članova tadašnjeg upravnog odbora nije mislila da sam premlad, pa sam bio izabran na mjesto tajnika. Vjerojatno su smatrali da će mene moći lakše *upregnuti* nego Tonka Šoljana, koji je već imao karizmu buntovnika i buntovničkog vođe.

Izgradio sam, vrlo brzo, određeni status u kojemu je, normalno, bilo prilagođavanja zadacima institucije, zajedničkim normama djelovanja, no s druge strane zadržao sam i lijepu mjeru slobode koju sam, nadam se, dobro iskoristio. Godine 1968. prepustio sam tajničku kancelariju Tvrtku Šercaru, a ja sam preuzeo uredničke poslove u Matičinoj periodici. Uređivao sam »Kolo«, bio jedan od urednika »Života umjetnosti«. Za razliku od kolega imao sam najviše prakse s tiskarskim i izdavačkim poslovima, praktičkog znanja o nakladništvu, štampi, pa sam, zahvaljujući svojoj poziciji u upravnim tijelima Matice, mogao — sa stanovitim autoritetom, s nekom uvjerljivošću — agitirati, kad je došlo vrijeme za pokretanje tjednika.

Kako je Matica reagirala na taj prijedlog? Je li došlo do konsenzusa ili do podjele?

— U Matici su se stvorile dvije struje; danas to ne smatram negativnim. Da ih je bilo i više bio bi to samo izraz normalnog ponašanja u demokratskim okolnostima. Ali okolnosti tada nisu bile demokratske, pa je postojanje dviju linija — kao dviju frakcija — prijetilo razdorom, slabljenjem jedinstvene volje i energije. Pravila totalitarnih partija uredno su se preslikavala i na ustroju oporbenih organizacija. Dakle, stvorila se bila osjetna napetost; kuloarska aktivnost tih je dana ispunila našu zgradu. No, Matica je, isto tako, bila i ustanova koja je, u doba nakon Deklaracije, ojačala i dobila na važnosti. Postojanje različitih koncepcija o tjedniku moglo je — po mojoj procjeni — uzburkati, ali ne i ugroziti Maticu. Ubrzo je moderna, borbena struja stekla prefiks Matičinih ekstremista ili radikala. Ona druga bila je oprezna, kompromiserska, taktična; gdjekad mi se, Bože prosti, činila i podanička, ustrašena. Da ne zgriješim, treba reći da je među kunktatorima bilo ljudi poštenih, čestitih, kojima njihova narav nije dopuštala da uđu u arenu. Međutim, bilo je i onih koji nisu simpatijom gledali na nove aktivnosti Matice. Najposlije, bilo je i ljudi koje je režim na različite načine infiltrirao u Maticu. Nije bilo institucije koja je to mogla izbjeći, pa u tome nije bila iznimka ni naša ustanova.

Samo je naivnost nekih dobronamjernih ljudi skrivila, te su se priklonili struji koja je nastojala usporiti povijest, a sve u strahu da ne bismo izazvali gromove, da se ne bi — prije vremena — diglo nevrijeme. No, to je bilo isprazno taktiziranje potkrijepljeno jednako praznom frazeologijom, u kojoj su se neprestano skrivale izlike da se ništa ne poduzima dok se ne dobije znak, a taj se znak mogao dobiti samo iz Centralnog ili Gradskog komiteta; iz partijske šaptaonice. *Nije još vrijeme* — to je bio vječni lajtmotiv naših *kurira*. Otpor je tome stilu bivao sve oštriji i naposljetku su se zaista stvorile dvije suprotstavljene struje. Jedna je pošto-poto htjela razblažiti stvari, a druga je smatrala da mi kao Matica, vodeća (povijesna) kulturna institucija moramo na dnevni red postaviti *hrvatsko pitanje* i time početi borbu za Hrvatsku. Računali smo da u hrvatskom društvu oko toga već postoji konsenzus, ali da ne postoji intelektualno i duhovno vodstvo, *leading group*, *leading circle*.

Kako ste odabrali naziv lista i odlučili se za oštriju, političku koncepciju?

— Bili smo svjesni da mnoge naše intervencije zadiru u područje politike, ali što onda? Nismo smatrali da je politička nomenklatura stvorena jednom za svagda. Već su Heleni znali da je politika nešto što se svih tiče. Išli smo na rizik prihvaćanja oštrije pozicije; smatrao sam da pokraj svih postojećih Matičinih časopisa nema nikakve potrebe za mlakim, neodlučnim novinama. Nasuprot tome stajalištu razvijala se i pseudoakademska pozicija, tobože promišljena, tobože lukavija. Sukob se razvio već od samog imena. Predložio sam da se formira redakcija i da se odlukom Upravnog odbora Matice hrvatske osnuju novine koje će se zvati »Hrvatski tjednik«. To je izazvalo veliki strah na drugoj strani pa su onda izmišljana »Obzorja« i sl. Bio je to mlak, mlitav pristup. Ono što je tog časa ojačavalo moju poziciju bilo je neprijateljstvo državnih fondova, koji su smatrali da Matica ne treba ulaziti u to. Sve se razvodnjavalo, inicijalna se sredstva dugo nisu mogla dobiti. Onda sam rekao da je situacija takva da nas sve upućuje na to da će te novine živjeti jedino ako bude živjele na tržištu. Ako ih tržište ne prihvati, a znalo se što znače ti normativi, mi smo gotovi. Računali smo da bismo s početnom nakladom od petnaest tisuća mogli opstati neko kratko vrijeme i da bismo nakon konsolidacije, za mjesec, dva, tu nakladu trebali dići na barem trideset tisuća. Tko će kupiti trideset tisuća primjeraka novina koje se zovu »Obzorja« ili »Kulturni horizonti«?

Kako je situacija iz dana u dan postajala sve napetija, a dakako da su tu veliku ulogu odigrali studenti i gibanja među njima, tako je ipak rasla svijest u Matici da ne treba prepustiti drugima da preuzmu naš oporbenjački glas. Zalagao sam se za opciju natezanja struna do maksimuma, ali s težnjom da ne puknu. Tako ćete u prvim brojevima naći mnogo kompromisa, ali oni su bili nužni za opstanak. Mi smo, primjerice, znali i zabilježiti Dan republike, pozvati se na radničko samoupravljanje i druga čuda socijalizma, te neko slovce o tome napisati, ali su za tim člancima išle utemeljene, polemičke rubrike i ozbiljni argumentirani tekstovi.

Jeste li imali problema oko izbora suradnika?

— Sukob u Matici oko »Hrvatskog tjednika« kulminirao je kad su predlagane liste oko uređivačkog odbora, redakcije. Išao sam dosta agresivno, jer sam smatrao da jedino to može probuditi i nas same. Smatrao sam da smo na neki način narkotizirani. Bilo je mnogo čestitih ljudi i čestitih poslova koji su se obavljali, ali u osnovi bili smo dijelom narkotizirana institucija u povremenoj i prikrivenoj kolaboraciji s vlastima — u trajnim dogovorima i dijalozima s politikom — i mislim da je trebalo proizvesti pozitivan šok da bismo se do kraja oslobodili u borbi, a ne u *razmatranjima*, i tako pripremili za zadaće što su tek predstojale. Sve se to događa u trenutku kad se Matica ionako počela otvarati, kad su se počeli stvarati ogranci u inozemstvu, kad je počinjala funkcionirati jedna politička i kulturno politička pamet. Tako su se u mojoj redakciji našla imena poput Tuđmana ili Šošića, koje sam pozvao, svjestan činjenice da mi kao pisci, umjetnici i profesori ne možemo opstati u izolaciji. Zapazio sam da nam nedostaje argumenata kada govorimo o gospodarskim, povijesnim i političkim pitanjima: kao što nam nije nedostajalo argumenata kada se govorilo o jeziku.

Koja su vam pitanja bila najvažnija?

— Ekonomska je osnovica hrvatskoga pitanja bila bitna, a imao sam na umu, sjećajući se, Bičanićeve *Ekonomske podloge hrvatskog pitanja*, prednosti analitičke kritike. Meni je i tada bilo jasno da cijeli taj kompleks problema, osim upravno-političkih i političko-ekonomskih, sadrži još niz aspekata koji se moraju formalno-pravno drukčije regulirati. Postavljalo se, primjerice, pitanje eksploatacije, iscrpljivanja Hrvatske; koja se već gospodarski urušavala od iracionalna, razorna pritiska. Bilo je apsurdnih situacija: zagrebačkim je novcem građen muzej suvremene umjetnosti u jednoj drugoj republici, a Zagreb takav muzej nije imao (i još ga ni sad nema!). Treba biti solidaran sa svima kojima je to potrebno, pomoći svakome kome se pomoći može, ali, ponajprije, treba pomoći samom sebi (da bi se moglo pomagati drugima). To su bile jednostavne, logične polazne točke, i onda sam tražio ljude koji su se javljali u našim listovima i govorili o tome što se događa s hrvatskim novcem, s hrvatskim devizama, s hrvatskim prirodnim i drugim resursima. Oni su pisali jezikom koji je bio stručno utemeljen i ja sam te ljude nastojao privući. Onda smo uznastojali proširiti taj krug kritičkih svjedoka, jer smo smatrali da je nužno prodrijeti u razne slojeve hrvatskog društva, da naša akcija ne ostane samo književno-nakladnički periferni protest, nego da u to budu uključeni svi argumenti našega društva i sva znanja svih struka o uništavanju nacionalnoga dobra.

Koliko ste bili slobodni u svojim odlukama u redakciji, a koliko je Upravni odbor Matice *utjecao na uređivačku politiku*?

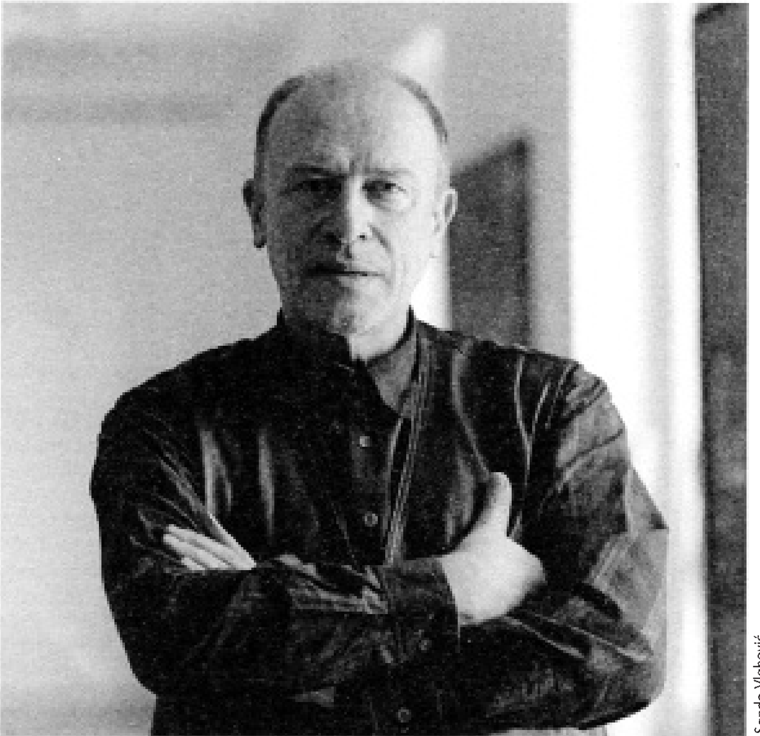
— Mislim da mogu reći da je redakcija bila potpuno samostalna. No, morate uzeti u obzir da je to uredništvo koje su ipak činili ljudi iz Matice hrvatske, oko Matice, i prijatelji Matice, tako da se nije ni postavljalo pitanje hoćemo li mi biti uz Maticu ili protiv. Mi smo bili Matičina djeca i željeli smo funkcionirati u suradnji s njezinim najboljim dijelom. Ponekad je bilo nesporazuma, mi smo bili u moralnoj obvezi publicirati materijale koje bi Upravni odbor proslijedio kao svoje Izjave ili Saopćenja. Ponekad smo mislili da nije sve besprijekorno sročeno, ali poštivala se deklaracija naših najviših tijela. Osim toga i ja i neki moji kolege bili smo u tim tijelima i imali smo izravne linije komunikacije i nismo se trebali sporazumijevati ili svađati telefonima.

Što se dogodilo kod trinaestog broja »Hrvatskog tjednika«? Kako je došlo do toga da je uređivanje preuzeo Vlado Gotovac?

— To mi je pitanje često postavljano. Ja sam s Maticom imao sporazum da ću taj posao obavljati dva, tri mjeseca dok ne pokrenem list, dok ga ne postavim na noge. Smatrao sam da to mogu, da imam energije i da ću to uspjeti napraviti, a da će se potom netko kao urednik morati profesionalizirati. Mnogi su razlozi bili za to, ne zbog toga što ja ne bih imao interesa da se posvetim »Hrvatskom tjedniku«, nego sam imao i niz drugih obveza poput »Kola«, a u toj sam godini morao prirediti i dvije velike izložbe za Umjetnički paviljon. Tada sam stanovao u zagrebačkoj Dubravi i nisam imao ni telefon ni auto i nisam mogao jednostavno i brzo komunicirati s drugima. Ujutro bih trčao na autobus, pa na tramvaj, da bih stigao u grad, da bih saznao što se tog jutra u svijetu i gradu dogodilo. Od sve sam tehnike imao tek mali portabl televizor, poput onih u taksijima, a slika i tekst gubili su se svakoga časa. Bio sam ispod svih standarda komuniciranja, vjerojatno jedan od najlošije opremljenih novinskih urednika. Nisam bio sretan zbog amaterskih uvjeta rada, zbog ho-ruk sistema, udarničkog pobjeđivanja nevolja, angažiranjem iznad realnih mogućnosti. Kad je vrijeme došlo, kad su me počeli pritiskati rokovi, a sjećao sam se obećanja da funkciju urednika neću obavljati više od tri mjeseca, ja sam se zahvalio na dužnosti. Na Upravnom odboru izvijestio sam o tome da sam svoju zadaću obavio, list stvorio i pokrenuo, dao mu propulzivno ime, postigao zamjernu nakladu (koja je stalno rasla) i uhodao redakciju. Što se dalje događalo u »Hrvatskom tjedniku«, ne mogu govoriti jer nakon trinaestoga broja počinje razdoblje o kojem ja nemam dostatnih informacija iz prve ruke. O tome kako je angažiran Vlado Gotovac, sada nažalost pokojan, više bi, i autentičnije, mogli reći neki drugi ljudi. Nisam bio u to uključen.

Koliko je »Hrvatski tjednik« po vašem mišljenju utjecao na hrvatsko proljeće u cjelini i kako vi gledate na ulogu Matice hrvatske u cjelini u tim događajima?

— Prvo bismo morali vidjeti što je to *hrvatsko proljeće*. Pojam Matice hrvatske u kontinuitetu od sto i šezdeset godina mnogo je jasniji. No, *hrvatsko proljeće* termin je koji su uvelike rabili baš oni koji su, u otporu beogradskom hegemonizmu, najviše oklijevali... Koji su, u posljednji tren, uskakivali u vagon. Obratite pozornost na činjenicu da je *hrvatsko proljeće* obuhvatilo tek jednu — premda dramatičnu — godinu narodnoga života, 1971, a da je *Deklaracija* bila publicirana još 1967.

Sando Vlahović

Kako su se u početku prema vama odnosili političari koji su poslije izbili na čelo *hrvatskog proljeća*?

— Kad je već uvelike bio probijen led, granulo je to *hrvatsko proljeće*, a u proljeću su bili svi moderni, svi mlađi prvaci tadašnje vlasti. *Hrvatsko proljeće* 1971. obilježava val koji se širio Hrvatskom i u tom smislu to legendarno ime nije neautentično; ali borbu za nove odnose Matica je počela u doba pada Rankovića, godine 1966. Mnogo prije proljeća mi smo počeli tu borbu. Mnogi hrvatski naknadno osviješteni političari lupali su po nama od 1967. do 1971. da bi 1971. došli na naše pozicije.

Studentski pokret nastao je u pozitivnom okviru, pozitivnom ozračju i klimi koja se počela stvarati na hrvatskim sveučilištima. Ne mogu reći da su tu klimu stvarali samo studenti, nego i pojedini profesori. Sve skupa proizvod je višegodišnjeg rada, borbe i nastojanja hrvatskih rodoljuba, a tek na kraju pridružili su nam se pojedini političari koji su, dakako, ubrali slavu *hrvatskog proljeća*. Godine 1967. i Miko Tripalo dokazivao je da Hrvatska ne može postojati bez Jugoslavije, nazivao nas je separatističkim intelektualcima.

No, ja kao kršćanin moram uvažiti pravo ljudi da postanu bolji nego što su bili; uvažavam mogućnosti katarze, očišćenja. U tom smislu dobrohodno sam doživljavao to što su mnogi od njih promijenili poziciju, prihvatili humaniji model ponašanja, a neki su od njih počeli i energičnije zastupati interese svoje zemlje. Ta obrana hrvatskih interesa, koliko god bila parcijalna, bilo je nešto što sam uvijek bio spreman poduprijeti, pa i zaboraviti udarce koje smo primali prije toga.

Koliko je hrvatsko proljeće utjecalo na Ustav iz 1974?

— Ni taj Ustav ne bi trebalo mitizirati. I u njemu je ostataka prošlosti. No dobro... Osjetio se predah. Mislim da je utjecala cijela borba hrvatskog naroda, ne samo jedno proljeće. Pokazalo se da dvadeset i pet godina nakon rata, kad se vjerovalo da je ideja Hrvatske kao države konačno potučena, ona jednakom snagom i dalje živi. Bilo je jasno da je trebalo napraviti ventil koji se zvao Ustav iz 1974. da Jugoslavija ne prsne.

Kakva je bila vaša osobna sudbina nakon sloma hrvatskog proljeća?

— Nisam podijelio sudbinu svojih kolega koji su pretrpjeli godine tamnice. Ne znam koji su razlozi tome, ali kroz sljedećih sam dvadesetak godina otrpio štošta. Bilo je policijskih preslušavanja, bilo je onemogućavanja rada, u Matici sam dobio otkaz... Ukaz o otkazu dobio sam od ugledna čovjeka koji uopće nije bio zaposlen u Matici, nego je bio volonter. Na ulici sam bio šest, sedam mjeseci, bez posla, a imao sam dvoje djece i tada sam upoznao nešto u što sam gotovo sumnjao da više postoji, a to je ljudska i domovinska solidarnost. S raznih strana dolazila mi je pomoć, a da nisam znao ni od koga ni kako, a da ne govorim o pomoći prijatelja i znanaca. S jedne sam strane bio na ulici, a s druge sam strane imao dostatno sredstava za život. Bio sam neko vrijeme bez putovnice, kao i većina ljudi uključena u te događaje. Prvo moje zaposlenje nakon toga bio je Nakladni zavod Matice hrvatske. On nije bio društvo, nego radna organizacija, imao je radničko samoupravljanje i zahvaljujući radničkoj klasi opstao je. Kad me zapošljavao, direktor NZMH Pero Budak rekao je pred organima upravljanja: »Mi smo nezdrava kuća, jedan virus više ili manje neće ništa promijeniti.«

Jeste li tada mogli objavljivati?

— Problem s kojim sam se dugo borio bilo je pravo na objavljivanje tekstova. To nije išlo ni u jednom mediju ozbiljne naklade; na radiju i televiziji bio sam zabranjen, ali mi je ostala mogućnost rada u stručnim publikacijama. Tamo sam objavljivao tekstove iz povijesti hrvatske umjetnosti.

Zanimljivo da je taj strah od hrvatstva — usađivan godinama — urodio time da sam, isprva, mogao objavljivati u svim tadašnjim jugoslavenskim republikama, osim u svojoj. Na takve sam pozive gdjekad i odgovorio; uvijek i isključivo s temama iz hrvatske povijesti umjetnosti.

Danas Matica ima novine »Vijenac« koje su na neki način sljedbenik onih listova toga naziva koji su se bavili umjetnošću. Smatrate li da bi se »Vijenac« u sadašnjoj situaciji na medijskoj sceni trebao i dalje oslanjati na umjetničku tradiciju »Vijenca« ili bi trebao ići više stopama »Hrvatskog tjednika« i samim time biti više politički?

— Prilike su se bitno izmijenile. Mi smo danas Hrvatska, politički entitet, neovisno koje će nam netko atribute ili prefikse dodavati, a mi u ono vrijeme to nismo bili. Neovisno o tome kakva je država, ipak je to naša država. Moja je želja da se u tom okviru ne djeluje konzervativno, nego tako da se nastoji sačuvati maksimum građanske slobode i tolerancije. Onoga časa kad smo postigli ono osnovno što smo željeli moramo biti svjesni i svojih obveza prema drugima. Dakako da nam briga ni o čemu ne bi nikad trebala biti veća od brige za vlastitu zemlju. To je deviza koja u procesu globalizacije, zacijelo, ne kotira visoko.

Kako u tome vidite ulogu »Vijenca«? Što novine Matice hrvatske po vama danas trebaju biti?

— Mislim da »Vijenac« ne može biti kopija »Hrvatskog tjednika«, niti treba tomu težiti. Stvari za koje smo se mi u »Tjedniku« borili većim su dijelom danas dosegnute. To bojno polje više danas ne postoji. Danas je normalna stvar da su »Vijenac« kulturne novine i da teže u tom smislu da budu što bolje, a to znači moderne, ažurne, otvorne prema svijetu, kojega smo, u dobru i u zlu, živi dio.

Razgovarao Zlatko Vidačković

Zadarski govor Vlade G

HRVATSKA JU

Lijepo je pljeskati, ali se mora raditi; lijepo je sanjati, ali se mora djelovati! Taj imperativ akcije treba biti stalno pred na
Tog trenutka počet će prava p

U ove tri večeri čuli ste različita stanovišta, ujedinjena oko osnovnih pitanja našeg naroda. Govorili su naši znanstvenici onako kako oni i njihova znanost gledaju na ta pitanja, govorili su o sudbini Hrvatske kroz stoljeća, sudbini koja je bila silno dramatična, u kojoj ne samo znanstveni duh, nego i švaka politička, ideološka i nacionalna osjetljivost, nalazi golemi materijal, podjednako tragičan i inspirativan.

Ono što ću ja reći ne spada ni u jedno od znanstvenih područja niti postavlja pitanja u znanstvenom obliku. Govorit ću kao pjesnik, ponosan što je bez pjesnika ova proslava nemoguća, govorit ću slobodno, zdušno, u svijetu imaginacije i nade, u svijetu sna koji uvijek ispunja, ne samo pjesništvo, nego svaki čovjekov duhovni čin — pokušat ću, zajedno s vama, još jednom u tom svijetu obnoviti put našeg velikog sna o hrvatskoj državnosti.

Zlato i sjaj Hrvatske

Svi zajedno, mi sami za sebe, u Hrvatskoj, i oni što nas okružuju, nalazimo da je hrvatski narod odista čudan, da je njegova sudbina zagonetna, da cijela drama njegova bića, unutrašnja i vanjska, ima u sebi nešto neusporedivo, u Europi jedinstveno po svojim razmjerima, po svojoj nesreći i svom sjaju. Ovdje je, na ovom jugu, kao što svi znate, već davno sunce pozlatilo tragediju, ovdje se ta tragedija i rodila kao rodilja cijelog Zapada, veličine Europe, ovdje je zatim jedan veliki imperij sanjao svoj san, ne samo temelja naše civilizacije, nego i onoga koji će taj san do kraja ostvariti, ovdje smo mi Hrvati ušli u taj san kada je on već bio umoran, nagrižen sumnjama da od njegova ostvarenja ništa više neće biti, tu dakle, na tom mjestu, pod nebom koje je stvorilo, ne samo mediteranski kulturni krug, nego i ono zlato što bez prestanka pada na europsku veličinu, Hrvati su započeli svoju novu sudbinu, koja je bila do kraja u skladu upravo s tim zlatom nesreće. Taj obzor se očituje u čitavoj našoj povijesti, u svim oblicima našeg života, on je prožeo čitavu hrvatsku kulturu kao temelj hrvatskog nacionalnog bića. Ta je činjenica bila presudna u onim trenucima kada smo izgubili faktičnu državnost, kada je naš politički i vojni potencijal praktično bio likvidiran i kada je sve, što je hrvatsko biće moglo dati, pokazati i kao vrijednost ostvariti, bila upravo duhovna vrijednost. Što je sadržaj te duhovne vrijednosti? U čemu je njena osobitost? I zlato njezine nesreće? — To je naš udio u sudbini Zapada, prije svega u onim oblicima u kojima se on manifestirao kroz latinizam, preko kojega je jedna univerzalistička, katolička koncepcija svijeta ukidala granice kulturnih krugova da bi Zapadu pružila jedinstvo, koherentnost, jedno središte iz kojega se inspirira i kultura i državnost i religija. Mi smo prihvatili ono što je u tom duhu bilo veliko, mi smo to ne samo prihvatili, nego na toj veličini i stoljećima surađivali i u trenucima kad je ona bila umorna davali joj najljepše duhove Hrvatske, da bi taj umor suzbili, da bi ponekad i kroz hrvatsku herezu oživjeli krv Europe na njezinim najosjetljivijim mjestima i u njezinim najslabijim trenucima. Ali istodobno smo čuvali i svoju osobitost u tom golemom prostoru, nama tako superiornom. Ne zaboravite da smo kao barbari dospjeli u jednu civilizaciju već umornu, blještavu po svom duhu, po svojoj moći, po jednom strogoj, drugi put dekadentnoj harmoniji svojih tvorevina, po svemu što i dan danas zaokuplja putnike svojom veličinom i sjajem, svojim spomenicima, koje smo mi znali očuvati i kojima se ponosimo upravo zato što smo i mi njihovi baštinici na jedan osobit način — ne izravno, ne kolonijalno, ne potlačeno, nego u onoj snazi, u onom duhu koji i danas osigurava svijet u kojem živimo. Postupajući tako, prihvaćajući taj duh, mi smo bez prekida izražavali i svoj puntarski duh, duh koji je čuvao hrvatsko biće u svemu tome, cijelo vrijeme, naše heretično i pobunjeničko narodnjaštvo, s kojim je naš narod sudjelovao u toj kulturi, ispunjen sviješću da ona za njega ima vrijednost samo ako njega čuva, organizira, razvija, ako njegove vrijednosti u toj kulturi žive kao istinske vrijednosti jednog naroda i njegove sudbine. Od 925. — bilo to apokrifno ili ne, bila to povijesna istina ili puka nacionalna legenda — naši glagoljaši započinju prvu jezičnu a time i crkvenu bunu: prvi put će u njoj pitanje božanskog biti raspravljano kao zemaljsko, prvi put će unutar europskog univerzalističkog kršćanstva jedan mali narod, još polubarbarski, zahtijevati da s Bogom razgovara na svom jeziku! Od tog trenutka čitava hrvatska kultura razapeta je između dvije duhovne činjenice. Na jednoj je strani prihvaćanje latiniteta u onom opsegu i u onom značenju u kojem ne razara naše nacionalno biće, a na drugoj strani uporno i samosvjesno suprotstavljanje njegovoj golemoj, superiornoj kulturnoj energiji, zbog očuvanja svoje nacionalne samobitnosti upravo u prostorima tog duha.

Ta razapetost postaje napose dramatična i teška kad je zahvati tijek naše tragične državno-političke povijesti. Istodobno, dok smo se opirali prevlastima na području duha, izgubili smo praktično gotovo cijelu zemlju i stvarnu državnost, nestajali smo u golemom moru ugarskih i austrijskih kombinacija, europskih laži, obmana o slobodarskim tradicijama velikih nacija, koje su uvijek ostavljale na cjedilu male narode, jer za svoju slobodu nisu imali što ponuditi. Tragedija Zrinskih je upravo u tome što hrvatska sloboda nije drugima značila ništa, kao što ničija sloboda nikada drugome ništa ne znači, već samo onome koji je ostvaruje — ukoliko s tom slobodom i drugi nešto ne dobiva. Frankopani nisu dobili pomoć ni od Francuske, ni od Turske, ne zato što nas oni mrze, nego zato što njih ne zanima sama činjenica našeg postojanja. Uvijek se u državnim pitanjima prije svega i iznad svega postavlja pitanje interesa. Nažalost, mi smo najčešće mogli druge samo uvjeravati da bi bilo dobro da mi budemo slobodni! I ništa više! Sve što smo imali u tragičnom trenutku urote bila je činjenica da smo narod i da želimo slobodno opstojati. Državnost koju su Zrinski i Frankopan pokušali ostvariti urotom bila je u našim prilikama stvarno samo misao, samo san. Sve što su njih dvojica u tom času mogli pružiti kao zalog za slobodu, za državnost hrvatskog naroda bila je samo njihova tragedija. I to se zbilo! Izgubili su glave, kažnjeni su dostojanstvo i vjerodostojnost hrabrih, istodobno naivnih i velikih, istodobno pobunjenika i kolebljivaca, političara, vojnika i pjesnika, bojažljivih i čvrstih — živo stjecište svih mana i svih vrlina svoje domovine. Sve to zajedno, u strasti gotovo mladenačkog bunila, dovelo ih je na stratište. Ali na tom stratištu ta čudna mješavina hrvatskog mentaliteta nije bila likvidirana! Kroz naš san, kroz sve naše povijesne borbe upravo se ta mješavina postupno organizirala u jednu koherentnu, buntovnu, same sebe svjesnu i čvrstu državnu i političku misao, koja će u drugoj priči naše sudbine, na kraju, dobiti svoj konačni zaključak koji se zove uspjeh.

Na osnivačkoj skupštini ogranka Matice hrvatske u Đakovu 6. 12. 1970. Vlado Gotovac održao je govor u kojem je sijući nepovjerenje u Savez komunista Hrvatske tvrdnjama da su u njemu koncentrirani unitaristički kadrovi, te da je MH jedini zastupnik interesa hrvatskog naroda, uz ostalo rekao:

Hrvatska desnica nije nikad bila reprezentativna za naš narod i nitko nema pravo pred ovakvom poviješću ni spominjati, a kamoli nam spočitavati govor o nekom desničarstvu. Biti u takvoj situaciji da u jednom ovakvom trenutku značajnom za vlastiti narod, da taj narod ni u tom trenutku ne zaboravlja na druge i da je taj narod onda dok čini nešto revolucionarno, stvarno ostvaruje svoju misao prošlosti, a znate da je Marx rekao da o tome jest sva mudrost marksizma, onda je sigurno smišljeno kad neki pokušavaju Maticu, nas, koji to činimo, osumnjičiti ne samo pred drugovima, nego i pred vlastitim narodom, kao ljude čiji posao u ovom trenutku možda čak više sumnjiče nego što neki misle. Čuvajte se takvih. Čuvajte se proroka koji u ovoj zemlji još uvijek pokušavaju da spoje vidovdansku mitomaniju i Marxa.

Idealizam i heretizam

Rekao sam da je ovdje nastala tragedija. Jest! Prolazila su stoljeća i stoljeća, a ona je gotovo divlje gorjela u srcima, na zemlji ovog Mediterana. S njom zajedno trajala je i tragedija u kojoj smo mi stoljećima sudjelovali na ovom prekrasnom prostoru, vjerojatno najljepšem komadu zemlje koji je dan jednom narodu. Taj dar jedinstveni je dar u kojem bi se moglo oduševljeno govoriti i kad nikome ne bi pripadao, o kojem bi se moglo govoriti sa zanosom i kad na njemu ne bi bilo ničijih tragova, jer su njegovi vidici toliko lijepi i toliko veličanstveni. Možda smo svi mi odavno već nagriženi njihovom ljepotom?! Možda smo oslabili od njezine neprestane prisutnosti?... Evo, tu smo stoljećima i mislim da je naš puk često razdragan gledao koliko sunca i koliko ljepote oko njega neprestano vodi svoju čarobnu mediteransku igru uvlačeći ga u najčudniju sudbinu i održavajući ga, jer je ta veličanstvena igra, to istodobno kobno, tragično i lijepo sunce, na kraju krajeva, kao što svi znate, sačuvalo ne samo one koji nam prethode, ne samo one čiju slavu mi slavimo, nego i nas.

Nije se to zbivalo bilo kako, mehanički, kao bezobličan komad nečega ili kao fragment nepoznatoga ili ispražnjenoga, nego kao narod koji upravo zato u ovom trenutku s ponosom sabire jednu tragičnu i veličanstvenu povijest da bi slobodan postojao, ravan narodima kojima jest po duhu i vrijednostima ravan! Kad govorimo o svojoj sudbini, mi imamo razloga za ponos. Taj ponos i njegove razloge moramo imati stalno pred sobom, jer u ime njih, u ime njihove vrijednosti imamo pravo na postojanje, postojanje u slobodi, u svom izboru, osobito postojanje. Cijela naša bitka za to postojanje nije zato nikakav provincijski čin, nije nikakva izvanhistorijska, zastarjela, konzervativna, buržoaska, reakcionarna ili na neki drugi način diskvalificirajuća činjenica, nego je to najsugestivnije izvršavanje misli prošlosti s kojom se možemo ponositi. Ona je nama kao Europi dala stvarnu veličinu i obvezala nas prema njoj i Europu prema nama.

Nikada nismo, ni kad smo postajali heretici, branili samo Hrvatsku; nikada nismo, u trenucima svoje veličine, ni mislili na to da branimo samo Hrvatsku. Duga povijest našeg idealizma i heretizma skupila je niz imena, koja sačinjavaju jedno sudbinsko nebo pod kojim se može i živjeti i umrijeti, uvijek s ponosom! Imena Ruđera Boškovića, Dominisa, Flaciusa, imena koja su u Europi održavala njezinu vjeru i njezinu misao, koja su europskoj znanosti pružala unaprijed njezin vidik i njegova pitanja, ta imena su naša imena, i ostvarujući u njihovo ime misao prošlosti, mi ostvarujemo misao Europe, njezinu buntovnu, heretičku, slobodnu i stvaralačku misao. U ovom trenutku, kad se zbiva stvarni i prema mom dubokom uvjerenju konačni obračun sa snovitošću hrvatske državnosti — ona se više ne sanja, ona postaje povijesni i definitivni čin, čin u kojem ćemo sanjati druge snove, snove koji uspostavljaju našu veličinu, oblikuju naša djela, mijenjajući naš svijet, njegovu ljepotu i naše dostojanstvo. To više neće biti sanjanje države nego životnih oblika i neiscrpnog svijeta njihova bogatstva — bit će to san u pustolovini slobode, san koji su Hrvati uvijek željeli snivati.

Na osnivačkoj skupštini ogranka Matice hrvatsk
održao je govor, u kojem je propagirajući naciona
Hrvatskoj, uz ostalo rekao:

Evo, danas sa drugom ljubavlju, ali sa istim žar
novnog stvaranja, na putu definitivnog određivanja
Nemamo zašto, kad to činimo nekome se isp
uvjeravati da tim ne činimo ništa ni protiv koga. G
pustiti da se ospori, o kojoj nećemo ni s kim rasp
spravljaju, to da Hrvat u Hrvatskoj ima pravo na s
biće.
Mi dakle znamo što činimo. Mi znamo da je bo
slobodu. Mi znamo da je borba za Hrvatsku, borba
za slobodu čovjeka koji ničim i nigdje i nikakvim, ka
lji u izboru vlastite sudbine i zato što je to tako, zat
svoju povijest, mi nećemo dopustiti da ostane ka
devizni računi, nikakvi prljavi računi o kojima će hr
kim tko hoće ili tko neće da mešetari s nama. Nam
Mi sada izglasavamo amandmane. Ti amandma
Oni su izraz partije koja shvaća kakva je sudbina i
stoje i oni kojima je naročito stalo da nas obmane,
tu naviku opet pristati, da nam je dovoljan papir, do
Mi se ne borimo ni za kakve iluzije. Ali mi smo n
bi se udaljili od nekoga, ali smo narod koji je nauči
Mi ćemo to i ostati i ne treba nas nitko na to upozo
li cijelom svojom kulturom, da račun o svojoj sud
vlastitom izboru, a kod nas ima puno savjetnika. Im
zaboravili ili to nikad nisu znali. Ima vrlo važnih os
ovdje rečeno nešto zazorno i razbijačko. Imamo o
klisari, tvrde da Hrvatska svaku državu razara. Jest
države koje su bile tamnice naroda.
Upravo sada dok se vi ovdje sastajete ili se z
KPH. Ako ste slučajno vidjeli da čitav niz pitanja k
teresa tog Plenuma, da su to gospodarska pitan
ona pitanja kojima se i generalni referat najviše na
ništa drugo, nego dokazujemo da ovoga puta neć
da postoji kao država. Nećemo pristati na Hrvatsk
običaju biti fiksirana u različitim načelima i ustavn
jednog šireg i jednog moćnijeg i gospodarskog i
to, ma koliko to bilo teško — mi ćemo vratiti i mi će

otovca, u svibnju 1971.

JUČER I DANAS

ma. Uskoro će se govori pretvoriti u radne naloge — zasukat ćemo rukave da obistinimo ono što smo jedni drugima rekli! povijesna provjera naših riječi

Kada mi o svojoj državnosti govorimo, to nije ni danas, ni u kontekstu današnje političke situacije, provincijska činjenica. Naprotiv! Upravo je naša pozicija u svakom pogledu, pa i politički, suvremena, upravo ona na istinski novi način ispunjava revolucionarne zahtjeve za promjenom. Činjenica je da je baš Josip Broz Tito, kao predsjednik naše zemlje, 1948. prvi skinuo božanske atribute sa sovjetskog partijskog vodstva, da je prvi osporio lažni univerzalizam njihovog komunizma, da je prvi čovjek koji se usudio reći Moskvi da netko može biti komunist iako ne sluša Staljina. On je tako spasio čast i dostojanstvo naše revolucije, čast i dostojanstvo naših naroda, započevši time jednu posve novu svjetsku epizodu, jer, poučene našim primjerom, odvažnošću, izdržljivošću i sposobnošću da takve odluke povijesno realiziramo, provedemo u život, u svijetu sada postoje samostalne komunističke partije. Slučaj Kine, slučaj Kube, slučaj zemalja Latinske Amerike, slučaj talijanske Komunističke partije, sve je to počelo s našom pobunom, sve je to inspirirano energijom, voljom, dubokom odlučnošću i povijesnom osjetljivošću Josipa Broza.

Savka i Tripalo

Ali, ni ne pomišljam na to da je u pitanju samo veliki slučaj povijesne volje, s jedinim razlogom u odluci jedne osobe. Ne! Ono što smo govorili pokazuje da je Josip Broz, sve dok je pobunjenik, sve dok je heretik, logično proizašao iz hrvatskog mentaliteta, mentaliteta buntovnog, revolucionarnog kroz cijelu povijest. On je legitimni nasljednik Flaciusa, koji je čuvao heretičnu ortodoksiju protestantizma; on je legitimni nasljednik Dominisa, koji je razbijao ortodoksiju katolicizma, on je legitimni nasljednik Krleže, premda mu je suvremenik, koji se između dva rata u našoj ljevici, ovdje u Hrvatskoj, prvi suprotstavio na prostoru praktične političke misli i umjetničke teorije staljinističkom dogmatskom ludilu, izdržavši do kraja taj sukob s Partijom ne samo zato što je bio velik pisac, nego i zato što je i ta Partija u svom članstvu imala ljude poput Josipa Broza. Neprekidno su Hrvati u Partiji održavali onu liniju koja je omogućila pothvat kakav je bila 48. ili Brijunski plenum. I samo to i samo ta genealogija od naših prvih puntara pa do ovog trenutka može povijesno objasniti i Josipa Broza i ono što se sada u Hrvatskoj događa. Nije to, dakle, nikakva zagonetka, nije to, dakle, nikakav slučaj! Sudjelujući sada ponovno u sudbini svijeta, pokazujemo da univerzalni modeli bilo kakvog koncepta — bilo kulture, bilo vjere, bilo društvenog uređenja ili ideologije — ne postoje i ne mogu postojati u nekom praznom univerzalnom prostoru, nego bivaju istiniti samo kad izražavaju neposrednu volju neke zajednice koja ih kao svoju sudbinu ispunjava. Hrvatska još jednom svoj izbor zasniva na najizvornijim i najsvježijim povijesnim energijama. I Marx je u svojoj mladosti, kad je bio najslobodniji, najsvježiji i najprodorniji, napisao svoju presudnu rečenicu da socijalizam ne znači potezanje crte između prošlosti i budućnosti, nego ostvarenje misli prošlosti. Upravo to mi i činimo, kao pravi socijalisti; činimo to u univerzalnom naporu s kojim je povezan marksizam kao velika naoružana utopija svih nas, našeg svijeta. I zato što smo u okviru te utopije, što smo u njezinoj svježini i neposrednosti, što imamo odvažnosti povući sve konzekvence iz tih činjenica, samo zato smo mogli imati X. plenum i zato možemo imati Savku i Tripala.

e u Kaštel Sućurcu dana 7. 11. 1971, Vlado Gotovac listističko-separatistički koncept ustavne reforme u SR

om susrećemo se na putu obnavljanja, na putu pobića i sudbine Hrvatske.
ričavati. Ne znam, zašto kad to činimo neprestano ola je i jednostavna činjenica, koju nećemo nikada pravljati i o kojoj nećemo nikada dozvoliti da oni ravoju državu, jezik, na svoje gospodarstvo, na svoje

rba za Hrvatsku borba za slobodu ne samo za našu a za onu ideju koju svijet 150 godina sanja — borba ako se to veli faktorima nije potčinjen ničijoj tuđoj voo što to tako mora biti, jer smo se naučili kroz cijelu o naša stalna činjenica nikakvi reeksporteri, nikakvi vatski narod sa ovakvom sudbinom mešetariti s bilo a mešetarenje nije potrebno.
ani su izraz jedne političke svijesti čitave Jugoslavije. kakvi su interesi naše sudbine. Ali ne zaboravite tu oni koji misle da smo se davno navikli i da ćemo na ovoljna pjesma i zastava. Ovaj put boga mi nije.
narod koji je naučio sanjati. Mi se ne borimo zato da io da i one što su daleko sluša i o njima nešto kaže. ravati. Dovoljno mudrosti imamo, jer smo to pokazaini i pomoć drugima pružamo po vlastitoj volji i po namo mi koji nas savjetuju upravo zato što su sve to oba koje tvrde da je svako hrvatstvo kako je to već nih koji gotovo kao da su bili kod Franje Josipa po- i to joj služi na čast, jer je uvijek razarala samo one

avršio ili se završava Plenum Centralnog komiteta oja smo mi ovdje pokrenuli predstavljaju središte ina, kao središnja pitanja našeg sadašnjeg trenutka, bio. I kada mi spomenemo ta pitanja, mi ne činimo emo pristati na Hrvatsku koja neće imati sve osnove u koja će još jedanput po svom starom povijesnom im paragrafima, a praktično će biti samo jedan dio političkog ustava. Ovaj put ja sam sasvim siguran u mo zadržati i ostati s onim što je istinski naše...

Svi znate da je hrvatski put kroz povijest bio težak, često tragičan, da ga nismo lako prešli, da smo na tom putu imali bezbrojne izlete u najrazličitije snove i zablude. Mi smo tvorci lakovjernih panslavističkih teorija; mi smo fantazirali o nepreglednim slavenskim carstvima i njihovim kulturama; mi smo u svom neprestanom idealizmu podizali čudne čadore između neba i zemlje, jer nikada nam nije bilo dovoljno da budemo samo ono što jesmo. To je naš idealizam, naivnost i sjaj!

Kad sam rekao da naš san postaje istinit, onda sam mislio na činjenicu da smo svom idealizmu konačno dali pravi sadržaj i pravo ime. Shvatili smo napokon da je naš idealizam bio upravo ono što smo htjeli: legitimacija našeg postojanja, naše volje i našeg značenja. On je bio dokaz da posjedujemo energiju potrebnu da bi postojali i da bi svijet od tog postojanja uvijek nešto imao. Upravo u trenutku kad tu svijest pretvaramo u djelovanje svi zajedno, narod i intelektualci koji narodu govore, za koji pišu, jer to je jedini narod koji imaju i s kojim mogu dijeliti sudbinu, jer ono što jedan intelektualac ima kao svoj realni prostor govora i postojanja, to je njegov narod i sudbina tog naroda, upravo u tom trenutku, dakle, kad konačno želimo pokazati što smo i tko smo, nastoje nas ometati i zbuniti u dva pravca.

Prvi predstavlja stanovište takozvane nove ljevice, koja zastupa marksistički univerzalizam mimo svih nacionalnih okvira i odrednica. Utvrdivši da je klasno pitanje svugdje na svijetu u svakom trenutku isto po sadržaju i po posljedicama tog sadržaja, utvrdivši, dalje, da su duhovne, kulturne tvorevine neposredni izraz tih činjenica i odnosa, da su samo od njih određene i oblikovane, ti teoretičari marksističkog univerzalizma misle da je svaki pokušaj dovođenja u vezu nacionalnog i marksizma — revizija, da se time marksizam svodi na zagovornika sitnoburžujskih, potrošačkih programa. Maločas sam podsjetio na činjenicu da je Marx to demantirao već u svojoj mladosti, govoreći o značenju prošlosti. Ali mene cijelo to pitanje na taj način uopće ne zanima. Odgovor novim ljevičarima je već star! Oni ga ne uzimaju u obzir zbog njegovih teškoća. Morate računati s jednim: nikada do sada Europa, pa prema tome i neki naši umorni ljudi, nisu bili toliko prevodilački raspoloženi kao danas. Dogodio se čudan paradoks: socijalizam je u Marxovom djelu predstavljao jednu klasično europsku misao, klasično europsku utopiju, sa svim osobinama europskog duha naše epohe. I sada, kada se ta misao pokušava smjestiti na stvarno područje, kada se ta utopija pokušava ostvariti u europskom duhovnom i materijalnom prostoru, paradoksalno ali istinito, odjednom se javljaju ljudi koji nas uvjeravaju: nije pravi komunizam ovdje, u Marxovom podneblju, nego u pothvatu Mao Ce Tunga. I oni sada Marxa prevode s kineskog! nakon što je prvo bio preveden na kineski! i u tom dvostrukom prijevodu događa se rad naših ljevičara. Jer što oni zapravo prevode? Oni kao autentični marksizam prevode propagandu lišenu prakse i iskušenja, lišenu svake provjere. Oni nas žele ostaviti u tom praznom prostoru, bez naših vrijednosti, bez naše energije, oni nam žele oduzeti stvarne razloge našeg djelovanja, jer kad smo lišeni svega toga, mi smo običan brojčani niz od kojega svatko može praviti kakve god hoće brojeve. Ali mi smo svjesni toga i ne dopuštamo da nas prevare, da nas namagarče tim prijevodima, u kojima nam se želi sugerirati da smo provincijalci i nesposobni za shvaćanje izvorne univerzalnosti marksističke misli. Mi imamo dugu i staru tradiciju, u kojoj smo i prije Marxa bili puntari za sebe i za svijet. Nisu nam potrebni prijevodi u kojima je Europa samu sebe napustila, postavši ono što ne možemo provjeriti, što ne možemo iskušati, što je — molim vas lijepo da o tome osobito vodite računa! — daleko upravo zato što je naglašeno nacionalno, iz nacionalnog niče, jer je Mao Ce Tung prije svega Kinez, pa onda sve drugo. I nama sugeriraju da zbog te kineske mudrosti izgubimo Hrvatsku! — Postoji i drugo stanovište — stanovište naše jugoslavenske državne mitologije. Njezini su zastupnici — ima ih mnogo i moćni su... — silno zabrinuti za

U povodu smrti književnika Josipa Pupačića, na sprovodu na Braču dana 30. 5. 1971, Vlado Gotovac u svom je govoru rekao:

Druže Josipe, borio si se skupa s nama, za potlačeni, izrabljivani, pod čizmom stenjani, eksploatirani, terorizirani, i opljačkani hrvatski narod. Ti si nam pokazao primjerom kako treba biti uporan i boriti se za svoj hrvatski narod. Ja sam bio slabić, i nisam imao snage, ali sam se ugledao na tebe i radi toga sam bio teroriziran, šamaran i ponižavan.

to što će biti s Jugoslavijom. To je u biti pandurski mentalitet koji uvijek misli da je odabran da bude na braniku države, koji je posve pandurski orijentiran prema državi, koji je za volju tako shvaćene države sposoban likvidirati i pojedince i narode, koji misli da je pojedinac i narod, kad najautentičnije postupa, ordinarni antidržavni diverzant. Tim pandurima nikada ne pada na pamet elementarna životna činjenica — da narod može biti opasan samo za onu državu koja je protiv slobode! I sve dotle dok je u jednoj državi istinski slobodna, istinski demokratska i pravedna vlast, prema njoj nijedan oblik autentičnosti, nijedan oblik vlastitosti, nijedan oblik stvaranja, originalnosti, ne može biti neprijateljski, zato što se upravo preko njih ta sloboda i njezina vrijednost potvrđuje. Oni se za Jugoslaviju brinu pandurski i zato tvrde da je mi svojim novostima želimo razbiti, da svojim političkim i kulturnim djelovanjem, svojom državnošću, ugrožavamo sve one koji s nama žive, to jest naše Srbe i druge nacionalne manjine. Naprotiv, činjenica je, bez obzira na sve njihove insinuacije, bez obzira na sve lažne prikaze, dolazili oni s bilo koje strane, da su Srbi u Hrvatskoj do ovog trenutka s Hrvatima imali isti jezik, iste gospodarske interese, istu povijesnu sudbinu. Ništa nas nije u tome razlikovalo, svugdje smo zajednički bili, pa ako danas netko tvrdi da to nisu činjenice, ako danas netko tvrdi da to nije tako, onda on ne radi protiv Hrvata nego protiv Srba, jer njima oduzima domovinu, jer njima oduzima jezik, jer njima oduzima gospodarstvo, jer njima oduzima povijest. Panduri zabrinuti za srpski narod, nehotice, a možda i hotimično, ja ne znam, rade protiv srpskog naroda. Jer mi Hrvati smo sa svojom kulturom, sa svojim jezikom, sa svojim gospodarstvom, sa svojom državnošću posve zadovoljni! Onaj tko s nama radi, onaj tko s nama živi, svi oni Srbi koji znaju gdje im je istinska domovina, koji znaju da su nama stotine godina dijelili svoju sudbinu, znat će sasvim sigurno i ovaj put da postojanje Hrvatske nije ništa drugo nego i postojanje njihovih ognjišta, kao što je to uvijek i bilo. Neka nas nitko ne ucjenjuje ovom ili onom epizodom, ovom ili onom šačicom poludjelih nacionalista, neka nam nitko ne priča da nas sve predstavlja nekoliko tisuća zločinaca — jer nacije bez njih nažalost nema. Može se naprotiv posve sigurno utvrditi da Hrvati spadaju među narode koji su ih u povijesti najmanje imali.

Lijepo je sanjati, ali se mora raditi

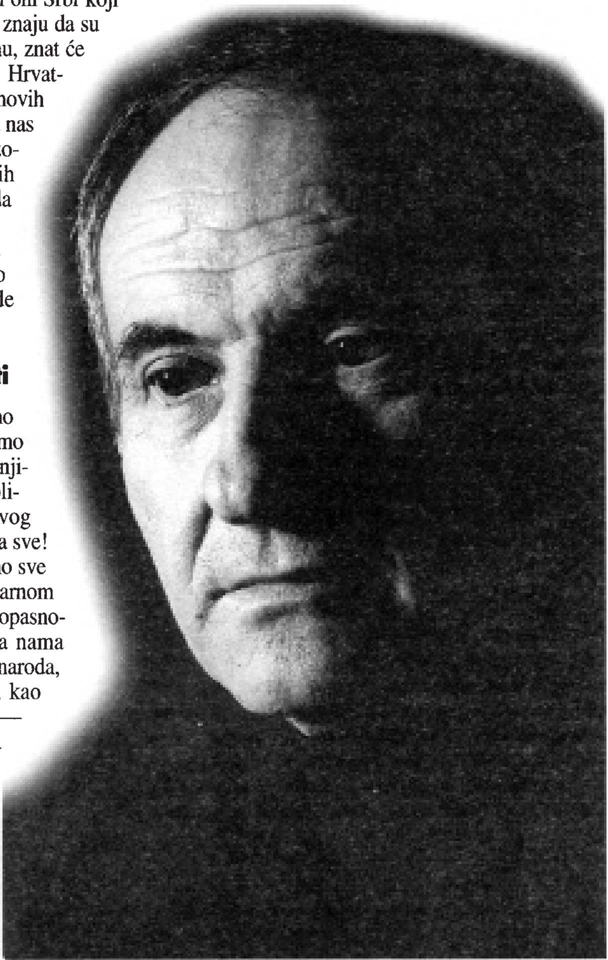
U ovom malom pregledu u kojem smo miješali kulturno i političko, u kojem smo miješali državno, pravno i nacionalno, u njihovim općim i u njihovim posebnim oblicima, izražava se značenje i sadržaj ovog našeg trenutka. Njegova novost obuhvaća sve! I kad o njemu govorimo, kad spominjemo sve opasnosti što ga okružuju, kad s elementarnom logikom pokušavamo pokazati da su te opasnosti program onog neprijateljstva prema nama koje se želi nametnuti kao predstavnik naroda, kao dušobrižnik, kao zastupnik nacija, kao čuvar države — što on zapravo čini? — Oduzima svima nama tlo ispod nogu da bi mogli od svih nas zajedno činiti ono što im padne napamet! Jer, samo narod bez ognjišta, jer samo narod bez prošlosti, samo takav narod može biti i uvijek jest gotov da bude sluga ili da nestane. Zato onima koji se bore protiv prošlosti bilo čije, a u ovom trenutku naše, koji nas žele uvjeriti da ona nema značenja, koji nam žele dokazati da je obraćanje prošlosti reakcionarno, koji nam žele dokazati da Hrvati, spominjući svoju veličinu, zapadaju u megalomaniju, koji nam žele dokazati da je veličina Hrvatske neizbježno usmjerena protiv nekoga, odgovorite da je u našoj veličini uvijek, sasvim sigurno, bilo više Europe, više svijeta negoli u bilo koga drugoga od malih europskih naroda!

Stvarajući svoju državu — a mi ćemo je stvoriti, bez obzira hoće li to nekome biti milo ili ne! — mi ostvarujemo svoju državnopravnu ideju za koju smo učinili sve što smo mogli. Boreći se za nju mi smo učinili sve i za one koji s nama žive, umirući za svoju domovinu mi smo umirali za svakoga tko je u njoj htio biti slobodan. Ostvarujući svoju povijesnu misao mi smo svoju domovinu učinili svima otvorenom i zato je u ovoj zemlji, u ovoj Hrvatskoj, u njezinoj umjetnosti, u književnosti, u građevinarstvu, u političkoj povijesti, bilo toliko puno stranaca koji su brzo postajali Hrvati, koji su zavoljeli Hrvatsku i njezinu ljepotu. Naši razlozi nisu ni tajni, ni zagonetni — oni su vrlo jednostavni i vrlo logični. Oni nam daju pravo, oni osiguravaju naše poslove i naše snove u njima, kao putove naše budućnosti već sada. Mi smo Hrvati i sačuvali smo svoju sklonost prema idealizmu. Ništa još nije gotovo! Nisu nestale ni opasnosti, ni fantazije, ni obične životne činjenice, ni nacionalne nevolje. Ni govora! Naša je domovina i dalje ranjena zemlja, ekonomski i socijalno. Mi imamo milijun i po ljudi vani i moramo učiniti sve da se oni vrate. Moramo poduzeti sve da svoju zemlju postavimo na noge! To ovisi samo o nama i zato vas pozivam — jer po vašem pljesku se vidi da ste narod koji politički živi, koji politički misli, koji ima političku volju — da napor koji pred svima nama stoji kao novost prihvatite zdušno! Lijepo je pljeskati, ali se mora raditi; lijepo je sanjati, ali se mora djelovati! Taj imperativ akcije treba biti stalno pred nama. Uskoro će se govori pretvoriti u radne naloge — zasukat ćemo rukave da obistinimo ono što smo jedni drugima rekli! Tog trenutka počet će prava povijesna provjera naših riječi.

U ovom gradu koji je stoljećima uspio dramatično i s upornim dostojanstvom rada, umijeća i vojne hrabrosti postojati, ostvarujući velike duhovne i materijalne vrijednosti, pokazujući smisao za ljepotu, za ideale i njihovu visinu, pozivam vas da u ime njegove tradicije, u ime naše zajedničke hrvatske tradicije, u ime onog što je u njoj nacionalno i onog što je u njoj univerzalno, da svoje poslove obavimo tako da, kad jednog dana u njima budemo i sanjali, znamo da je to istinit san, koji će biti naša budućnost, u kojoj ćemo se susretati u vedrom dostojanstvu slobodnih ljudi.

Hvala lijepa!

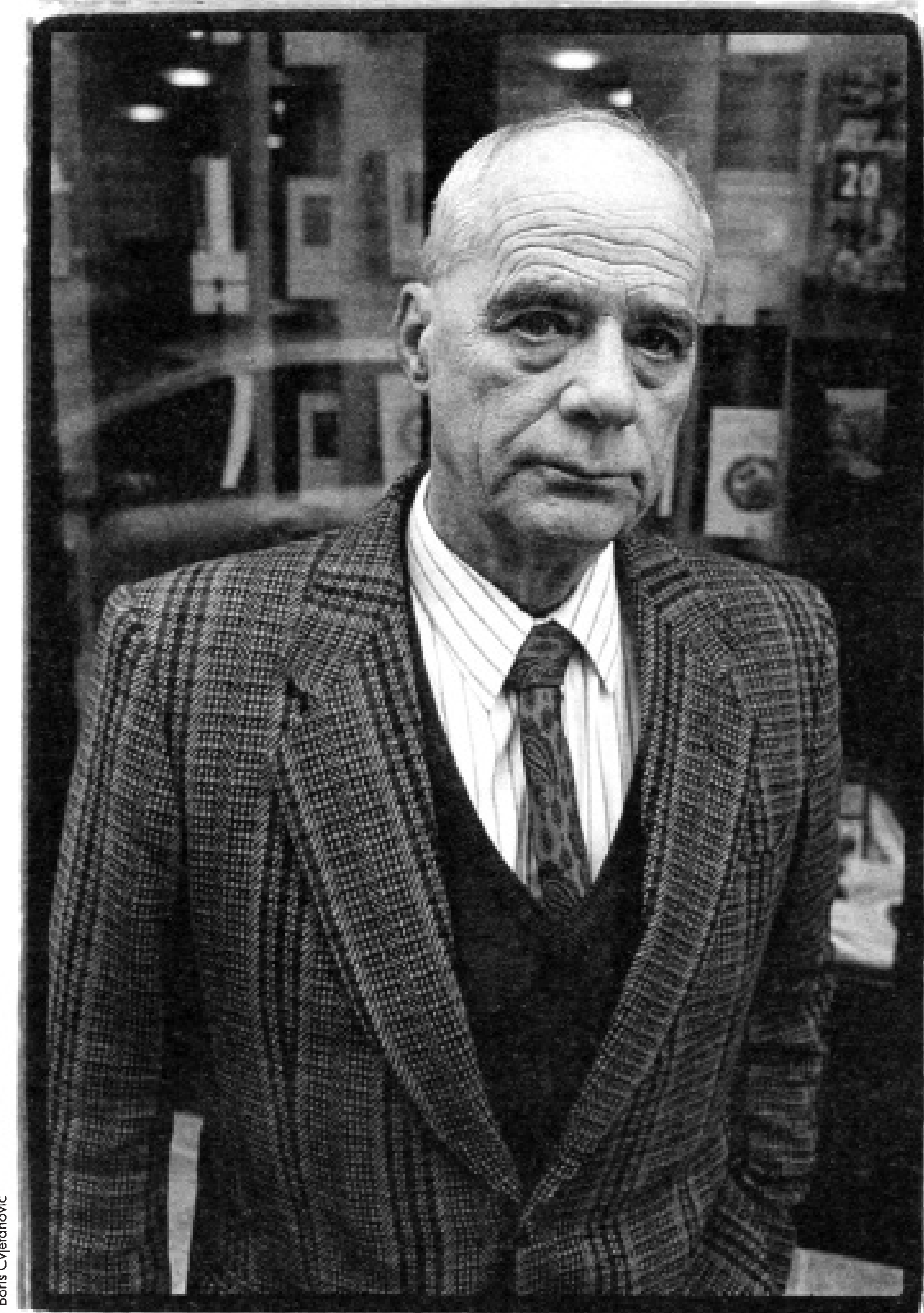
Vlado Gotovac

Branko Hrkač

Razgovor: Jozo Ivičević

HRVATSKI TJEDNIK, MATIČINA VEZA S JAVNOŠĆU

Budući da nismo bili novinari, a nismo imali novca da novinare platimo, preostalo nam je da sastavimo veliko uredništvo pa da svaki urednik pripremi tek jednu ili dvije stranice novina, i to iz svoje struke

Boris Cvjetanović

S Jozom Ivičevićem, glavnim tajnikom Matice hrvatske u doba hrvatskog proljeća i odgovornim urednikom »Hrvatskog tjednika« do njegove zabrane, razgovarali smo o ključnim događajima toga razdoblja hrvatske povijesti i njegovoj ulozi u njima.

Kako je počelo vaše djelovanje u Matici hrvatskoj?

— U Maticu hrvatsku došao sam nakon Deklaracije o položaju hrvatskog jezika. Partijski komiteti su zahtijevali da dođe do promjena u Matici. Uprava je onda nastojala uvesti nove ljude s nekim jamstvom da se kontinuitet Matice održi, kao i identitet Matice, o kojoj je šira javnost počela stjecati dojam nakon Deklaracije, osobito u povodu napada na nju. U staroj upravi bio je profesor Bičanić, koji je predavao na Pravnom fakultetu, a u to doba smo Šime Đodan i ja bili asistenti. Prof. Bičanić rekao je Đodanu o čemu je problem, on je pristao da uđe u Maticu i pitao je da li može još nekoga preporučiti, pa je preporučio mene, i tako smo obojica ušli u Maticu. Svi ljudi koji su uvođeni bili su relativno mladi i, suprotno očekivanju vlasti prilikom zamjene uprave, ti su novi ljudi radikalizirali stvari, iako je to relativan izraz. Netko tko ne poznaje ondašnje prilike i koji nije nikad živio u totalitarizmu ne može shvatiti zašto su radikalnima smatrani tekstovi koji su bili relativno bezazleni, koji bi danas prošli bez ikakve ozbiljnije pozornosti. Onda se njima moglo izazivati cijele afere, društvene kampanje, drame.

Koje su tada bile ključne aktivnosti Matice hrvatske?

— Sigurno je da je to doba od Deklaracije pa do Karađorđeva veliko doba Matice hrvatske, ne samo po produkciji u užem smislu, jer nikad Matica nije objavljivala toliko knjiga. U središnjici i ograncima Matice izlazile su brojne knjige i časopisi, a potom je u travnju 1971. pokrenut »Hrvatski tjednik«, novine koje su se bavile hrvatskim kulturnim i društvenim pitanjima, s planom naklade od deset do dvadeset tisuća primjeraka. Prvi broj tjednika išao je u trideset i pet tisuća primjeraka, a u tridesetak brojeva već smo došli do sto trideset tisuća primjeraka, s tendencijom neprestana rasta. Posljednji broj koji je pripremljen, ali nije izašao naručili smo u sto i osamdeset tisuća primjeraka. Da smo imali još pola godine vremena, naklada bi se sigurno udvostručila.

Ističem ne samo tu obilnu djelatnost nego i društvenu rezonancu. Matica je nastavila biti kulturno-prosvjetna ustanova, no u to doba zadobivala je ta djelatnost i izrazito društveno-političku konotaciju. Moram upozoriti da to nije osobitost hrvatske situacije, nego je slično bilo svagdje u komunističkom svijetu, a i svagdje u svijetu gdje politika nije u mogućnosti da se normalno artikulira; u takvim okolnostima politika traži i nalazi mjesta gdje bi se alternativno očitovala. Prvobitno, to mjesto narodnoga okupljanja bila je katolička crkva — jedina ustanova što je, uz teške žrtve, očuvala svoju neovisnost nakon što su komunisti 1945. došli na vlast u Hrvatskoj.

No nakon Deklaracije i Matica hrvatska te ine hrvatske kulturne ustanove i udruge počele su se autonomno prezentirati javnosti, pa su i one postale središtima alternativnoga društvenog okupljanja.

Kako ste predstavljali svoje ciljeve javnosti prije »Hrvatskog tjednika«?

— Društvenoj rezonanciji Matice hrvatske prvobitno je pridonijela ponajprije kampanja protiv Matice, zato što Matica nije mogla izravno komunicirati sa širom javnosti. Matica je, doduše, imala svoje časopise, no časopisna publika bila je relativno uska i zatvorena. Do šire javnosti Matica hrvatska doprla je, izravno, tek »Hrvatskim tjednikom«.

Matica je imala velik broj ogranka. Jeste li u vrhu Matice koordinirali i organizirali njihove mnogobrojne aktivnosti ili su se one organizirale autonomno?

— Optužnica protiv Matice hrvatske tvrdila je da je Matica bila strogo centralizirana organizacija. Tome naprotiv, ogranci Matice hrvatske uopće nisu nastajali na inicijativu Matične središnjice, nego, redovito, na inicijativu *s terena*. Potom, u djelatnost svojih ogranaka središnjica Matice hrvatske, redovito, nije se upletala — ti ogranci bili su autonomni koliko je to uopće moguće. Nadalje, ni središnjica Matice nije bila centralistički strukturirana — središnjica Matice nije funkcionirala poput predsjedničkoga, nego poput parlamentarnoga sustava. Nadalje, u Matici je bilo osoba raznih političkih uvjerenja i svjetonazora — no izrazita grupiranja na toj ili nekoj drugoj osnovi u Matici nije bilo. Osobito, pak, takva nekakva *grupa* nije usmjeravala djelatnost Matice hrvatske.

Kakva je bila situacija u inozemstvu? Možete li nam nešto više reći o agentima ubačenim u društva prijatelja Matice hrvatske?

— Osobito osjetljivo pitanje bili su Hrvati na radu u inozemstvu. Dolazili su u Maticu i žalili se. Jugoslavenska je diplomacija bila u rukama saveznih organa, pretežno Srba, i uglavnom su sve te diplomatsko-konzularne institucije služile za politički nadzor nad našim iseljeništvom. Postojala su *službena* društva radnika u inozemstvu, no ta društva bila su primjer čisto policijsko unitarističke organizacije za odgoj u socijalističko jugoslavenskom duhu. Naši iseljenici ustrajavali su stoga da bi osnivali ogranke Matice u dijaspori. U početku u središnjici Matice bilo je kolebanja o tome. No prevladala je naša bojazan. Mi nismo mogli znati tko bi se sve okupljao u tim ograncima i pribojavali smo se policijske provokacije; da se ubace agenti, da dođe do nekakva atentata, pa da odjednom ne osvanu veliki naslovi; *Atentat tu i tu, organiziran u ogranku Matice hrvatske.*

Retrospektivno gledano, danas je evidentno da je već u prvoj inicijativi za osnivanje ogranaka u inozemstvu bio i jedan policijski agent. Nakon što ga nismo prihvatili, otišao je u Berlin i tamo htio osnovati ogranak, a onda se uspio ubaciti u Jelićevu emigrantsku organizaciju. Nakon toga on je bio osoba zbog koje je nastala velika afera na relaciji SKH-SKJ; odjednom su, naime, počele kolati informacije, po diplomatskim i političkim krugovima, da Jelić — u dogovoru s nekim komunističkim prvacima u Hrvatskoj — kontaktira s Rusima; dogovor bi bio u tome da Rusi potpomognu odvajanje Hrvatske od Jugoslavije, a zauzvrat bi Hrvatska Rusima ustupila pomorske baze na Jadranu. Istodobno, taj čovjek obilazio je jugoslavenska veleposlanstva, a bivao je u Zagrebu. Kad je pak ubačena Bugojanska skupina, taj isti čovjek održao je novinsku konferenciju u Berlinu, u zgradi bivšeg veleposlanstva NDH, i rekao da je to njihova inicijativa.

Pokazala se, eto, opravdanim rezerva prema inicijativama za osnivanje Matičinih ogranaka u inozemstvu. Našim iseljenicima predlagali smo da osnuju neovisna društva, pa će se ona moći obratiti Matici, a Matica će s takvim društvima surađivati kao i sa svakim drugim kulturnim društvom koje im se obrati.

Koje su konkretne aktivnosti Matice hrvatske bile najveći trn u oku komunističkih vlasti?

— U najširem smislu, već sama okolnost da se ljudi autonomno okupljaju. Bio je to pokret, nešto što diše, veliki krug ljudi. Ako postoji krug ljudi koji dijeli neku zajedničku viziju onda će se oni okupljati neovisno o svim tim razlikama. U djelatnosti Matice hrvatske sudjelovali su stoga ljudi svih uvjerenja i po naravi stvari težili su političkom pluralizmu. To je bio Matičin najveći *grijeh* u oku komunističkih vlasti.

Koji su bili najveći protivnici Matice hrvatske u samoj Hrvatskoj?

— Osim velikosrpskog nacionalizma, bili su to partijski konzervativci. Naš pokret bio je autonoman i samim tim nije bio kompaktibilan s totalitarnom političkom strukturom poput komunističke.

Kako se vrednovala sedamdeset i prva tokom devedesetih i što mislite da je tome razlog?

— Politički, deset posljednjih godina bilo je u znaku dr. Tuđmana i HDZ-a. Hrvatska sedamdesetprva bila je pak drukčija politička tradicija i ta tradicija donekle bi relativizirala projekt stvaranja hrvatske države nakon 1989. godine. Nema nikakve dvojbe da je to bio glavni razlog prešućivanja sedamesetprve za vladavine dr. Tuđmana. Inače, tih deset godina bile su veliko doba hrvatske povijesti — osobito zbog toga što je alternativa hrvatskoj državi bio genocid nad Hrvatskom; osim toga, u tih deset godina, zajedno s hrvatskom državom uspostavljena je i demokracija u Hrvatskoj — i to u nepovoljnim, ratnim okolnostima.

Nakon smjene na vlasti u Hrvatskoj 2000. godine događa se druga krajnost. Najednom se forsira tradicija sedamdesetprve, ali ta se tradicija politički instrumentalizira, ističe se uglavnom samo reformistička frakcija u SKH; Matica hrvatska jedva da se spominje, studentski pokret isto tako.

Kako je došlo do pokretanja »Hrvatskog tjednika«?

— Kad samo bio na dužnosti glavnoga tajnika, javila se zamisao da bi Matica izašla sa svojim tjednikom. To se posebno aktualiziralo kad je »Telegram« prestao izlaziti, pa je raspisan natječaj za novi tjednik za kulturu. Glede tjednika Matice bilo je međutim unaprijed jasno da bi morao biti drukčiji od »Telegrama«. Radi toga je taj pothvat za Maticu bio rizičan, već i materijalno; novine za kulturu izlazile su u relativno maloj naknadi, uvijek su bile deficitarne i taj se deficit pokrivao iz državnog, odnosno gradskog proračuna. No znali smo da Matičin tjednik neće imati potporu vlasti, pa ni financijsku. Matica hrvatska, pak, nije bila kadra podmirivati dugove tjednika, nego bi tjednik otišao u stečaj i povukao sa sobom i Maticu — koja tada nije bilo dobro viđena, pa smo dobivali minimum novca iz proračuna.

Nadalje, taj tjednik Maticu bi predstavio široj hrvatskoj javnosti, časopisi nisu dopirali do šire publike. O sudbini »Hrvatskog tjednika« ovisila je stoga i sudbina Matice u široj hrvatskoj javnosti. Pri vaganju svih razloga za i protiv prevagnula je na kraju argumentacija u prilog Matičinu tjedniku.

Kako ste u takvim uvjetima pokrenuli prvi broj?

— Budući da nismo bili novinari, a nismo imali novca da novinare platimo, preostalo nam je da sastavimo veliko uredništvo pa da svaki urednik pripremi tek jednu ili dvije stranice novina, i to iz svoje struke. Počeli smo tako s velikim uredništvom i novinarski neprofesionalno.

Zašto su funkcije odgovornog i glavnog urednika bile odvojene?

— Zidić je u ono doba imao još mnoge druge obveze te Matičin tjednik nije mogao ni posve ni trajno preuzeti. Po struci, Zidić se bavio pretežno kulturnim pitanjima, ja pak društvenim pitanjima, tome sukladno donekle smo podijelili i djelokrug u »Tjedniku«. »Tjedniku« je, međutim, odmah dobro krenulo, uvelike zaslugom Igora Zidića, te je već u prvih dvanaest brojeva dosegnuo nakladu od oko šezdeset tisuća primjeraka; s tom nakladom, a s minimalnim režijama i poslovnim troškovima, bili smo već dobrano na dobitku. Stekli su se s toga uvjeti da Zidić dogovorno napusti »Hrvatski tjednik« i posveti se ostalim svojim profesionalnim obvezama. Razmišljajući o osobi koja bi zamijenila Zidića razgovarali smo s Vladom Gotovcem; on je već surađivao u »Hrvatskom tjedniku« i u časopisima Matice i osobno smo ga poznavali.

S dolaskom Gotovca uredništvo se »Hrvatskog tjednika« smanjilo i donekle profesionaliziralo; osim toga financijski smo već bili u mogućnosti zaposliti i nekoliko profesionalnih novinara (među ostalim i Bruna Bušića). Nakon toga naklada se »Hrvatskog tjednika« i nadalje povećavala te smo razmišljali o daljnjoj profesionalizaciji i težili tome da »Hrvatski tjednik« budu novine široka spektra interesa, na većem broju stranica i s većim brojem stručnih suradnika. »Hrvatski tjednik« tako bi se, vjerujem, i razvio — da nije bio *de facto* zabranjen.

Nakon smjene na vlasti u Hrvatskoj 2000. godine događa se druga krajnost. Najednom se forsira tradicija sedamdesetprve, ali ta se tradicija politički instrumentalizira, ističe se uglavnom samo reformistička frakcija u SKH; Matica hrvatska jedva da se spominje, studentski pokret isto tako »Tjedniku« je odmah dobro krenulo, uvelike zaslugom Igora Zidića, te je već u prvih dvanaest brojeva dosegnuo nakladu od oko šezdeset tisuća primjeraka; s tom nakladom, a s minimalnim režijama i poslovnim troškovima, bili smo već dobrano na dobitku

Razgovarao Zlatko Vidačković

TOPLI VJETAR PROLJEĆA

Posao koji smo tada započeli bio je prekinut. Ali ne posve. Uprkos grubom gušenju proljeća i progona i svega ostalog, neke se stvari nisu mogle vratiti natrag. Proces dekontaminacije, makar i spor i sa zastojima, bio je ireverzibilan

Gledajući danas na 1971. sa zrenika 2001, a ne zaboravljajući ni 1991. tri mi se stvari čine ponešto važnim.

1. Pitanje države. Neporecivo je da 1971. nije, a niti je mogla niti smjela, do kraja artikulirala zahtjev za neovisnom hrvatskom državom. Čak ni onaj zahtjev Hrvoja Šošića na studentskom zboru, zahtjev za prijamom u Ujedinjene narode, nije išao bez isprike: pozivalo se na primjere Ukrajine, Bjelorusije.

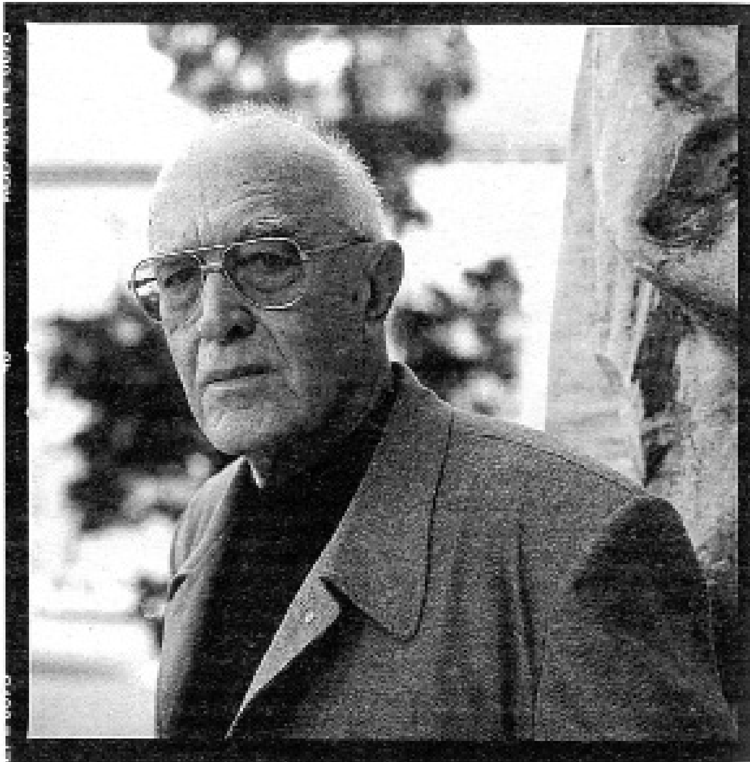
Ali, ta nemogućnost da se logičan i prirodan zahtjev posve artikulira, izazivala je i neke druge nedoumice. U prvom redu: tko od nas jest a tko nije za neovisnu hrvatsku državu. Rukovodstvo, oni koji su imali vlast i koji su »jedini mogli mijenjati stvari«, Rubikonu se nisu ni mogli približiti: govor o hrvatskoj državnosti uvijek je završavao, makar i formalnim refrenom: »u okviru socijalističke, samoupravne Jugoslavije«. Ponavljam, drukčije se nije moglo, politička realnost je bila takva kakva je bila.

Mi, koji nismo bili u vlasti, u sebi smo nosili trajni upit: za što su oni zapravo? I koliko bi daleko, i kad bi mogli, bili spremni ići? Jer, politički tonus, ne samo u političkom vodstvu, nego i među nama, recimo matičarima, davali su obraćenici: oni koji su bili od ranije u politici, a to znači oni koji su prihvaćali sve dogme vremena, među kojima su na prvom mjestu bili komunizam, bratstvo i jedinstvo, a zatim i antiteizam.

Obraćenici mogu biti umjereni, ili recimo djelomični. To su oni što su shvatili zablude dogmi uz koje su pristajali, ali vjeruju u mogućnost pozitivne modifikacije: bolji socijalizam, za Hrvate podnošljivija Jugoslavija. I brišimo antiteizam. Drugi su oni koji slijede put obraćenja Savla u Pavla, koji postaju besprizivni protivnici onog čemu su ranije pripadali. Iako, ni ovi drugi, nisu mogli radikalno artikulirati svoj prijelaz, iako su i oni morali pristajati uz neke obvezatne sintagme, čini mi se da se ipak glavna dinamika vremena zbivala u odnosu i u međuprostoru te dvije skupine obraćenika ili dva načina obraćanja. Mi, koji se nismo imali od čega obraćati, koji smo oduvijek u sebi nosili žudnju hrvatske države, ali kao neku prirodnu stvar, o kojoj i ne treba previše galamiti ali kojoj valja pripadati, bili smo i tada politički autsajderi. I mogli smo tek pratiti nedoumice vremena.

2. S tim je u svezi i pitanje zajedništva. Bilo je, što je razvidno već iz ovog što sam maločas zapisao, razlika. I to dubokih. Ali je zajedništvo ipak neporecivo prevladavalo. I vladalo. Postojao je neki topli vjetar proljeća koji je blažio sve te razlike, omekšavao ih, potapao. Možda je to bilo i stoga što su neke brane i neki vanjski nadzori postojali. Pa nitko od nas nije mogao posve izići na svijetlo dana. Možda je ona nemogućnost izričitog artikuliranja razlika i doprinosila tome da su razlike ostajale prigušene. Ali bilo je još nešto, i to vrlo bitno. Neočekivanost nade koja se pojavila, sve to skupa, u takvom kontrastu prema olovnim godinama što su prethodile, ispunjale su nas sve takvom naivnom radošću da smo u tom vremenu, u tim kratkim godinama ili mjesecima, postajali i bolji nego što jesmo, tolerantniji nego što bismo inače bili: otvoreni za sve draži zajedništva u provizornoj nadi.

3. Pitanje dekontaminacije. Kao zadaću važnu i prevažnu imali smo pred nama potrebu dekontaminacije hrvatskoga duhovnog a posebice jezičnog prostora. Duboko i sustavno kontaminiran u prethodna više od dva desetljeća, hrvatski je duhovni prostor reagirao (već 1967) jakim samoobrambenim refleksom.

Jasenko Rasol

Sustavno dekroatiziranje hrvatskog jezika prvo je izazvalo obrambeni refleks, utjelovljen u Deklaraciji. To se očitovalo zatim i u onoj umjetnosti gdje se jezik najizravnije događa. A to je kazalište. Uz izuzetak Zagreba, sva su hrvatska kazališta, Osijek, Rijeka, Split, Pula, pa Dubrovački festival, bili kontaminirani nesrazmjernim prilivom kadra s istoka koji je donosio svoj leksik, svoje akcente, svoj način mišljenja. O tome sam govorio na Godišnjoj skupštini Matice hrvatske u Glazbenom zavodu 1970.

Zahtjev za dekontaminacijom, bio je jedan od najizričitijih u hrvatskom proljeću, posebno u prostoru što je bio u Matičinu ozračju. On je kasnije protumačen kao ksenofobičan čin, čin netrpeljivosti, isključivosti, zatvaranja. Ovdje, budući da priča još nije posve završena, treba reći da su sve bitne kulturne tendencije u 1971. išle u pravcu otvorene hrvatske kulture, otvorene prema svijetu, prema velikom svijetu. Ali kulture koja se nužno privremeno mora zatvoriti prema agresivnim pokušajima da se zaniječe njezina samobitnost, i da se razori temelj te samobitnosti: jezik, govor, i sva ona mjesta gdje se jezik događa, pa tako i kazalište.

Pristupio mi je tada, u Splitu, glumac pridošao s istoka i upitao me: Znači li to da ja moram otići? Rekao sam mu: Ti ne moraš otići, jer si dobar glumac. Ali moraš shvatiti da igraš u hrvatskom kazalištu i moraš govoriti hrvatskim jezikom u punom značenju tog pojma. Ako si to u stanju, ostani.

Posao koji smo tada započeli, bio je prekinut. Ali ne posve. Uprkos grubom gušenju proljeća i progona i svega ostalog, neke se stvari nisu mogle vratiti natrag. Proces dekontaminacije, makar i spor i sa zastojima, bio je ireverzibilan.

Petar Selem

HRVATSKO PROLJEĆE, OSOBNI PRILOG

Savki Dabčević-Kučar umjesto ruže

Kao u nekom obrnuto okrenutom dalekozoru vidim u daljini sitnu sebe, mladu, među drugim sitnim likovima, na gladnoj pozadini zaborava. Mnogih od tih likova više nema, a filtar vremena postaje gotovo svojina onih preostalih koji za njim imaju prilike posegnuti. Nije osobito otmjeno izvlačiti vlastitu dionicu iz povijesne kompozicije, ali nije osobito pametno ni prepuštati je (uvijek oskudnoj) tuđoj milosti, tuđim *sobama za sjećanje*: pogotovu kad se pojedinačno tako izravno preklapa s općim.

Bila sam dakle 1971-1972. član Upravnog odbora Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti grada Zagreba, štoviše predsjednik Komisije za časopise i izdavačku djelatnost. To po ključu *mladi, žene*, ali valjda i po uspješnu uređivanju do danas nepremašnoga »Telegrama«. i u to doba pošten posao još je izazivao poštovanje.

Od mene je tražen prijedlog raspodjele sredstava za časopise, koji sam, u ime Komisije, potpisala. Čuvam taj dokument uzaludnog angažmana pameti na ovim stranama. Prijedlog je odbijen, jer se u međuvremenu odigralo Karađorđevo, a članovi upravnih tijela smjesta su pristali služiti sljedeće cijeve i gospodare. Kako mi je vijest priopćena telefonom, a ujedno mi je na potpis dostavljen i novi (kazneni) financijski plan, najavila sam svoju neopozivu javnu ostavku. Dva dana Božidar Gagro i Marko Lehpamer, mučnim i intenzivnim pritiskom kojemu su svjedočili moji ukućani, odgovarali su me od skandala. Zadnja rečenica koju sam od prvoimenovanog kolege čula, i nakon koje dalje trideset godina nismo više izmijenili ni jednu, glasila je: »Tko ti je dao pravo da budeš naša zajednička savjest?«

Miris najavljenog skandala privukao je 9. veljače 1972. na sjednicu Fonda mnoge novinare iz cijele SFRJ. Osim suhog teksta ostavke — nisam sigurna koliko ih je tada, ma gdje, dobrovoljno bačeno u ralje — održala sam i govor o moralnim kriterijima, o novim bivšim gospodarima, o smislu kulture. Sve značajne novine SFRJ donijele su o tome vijest, ni jedne tekst. Predsjednik Fonda kojemu su imena nažalost više je sjećam, ali bio je ravnatelj jedne zagrebačke bolnice, prišao mi je i pred svima rekao rečenicu koju rado pamtim: »Ja sam vojnik partije i revolucije, ali vam skidam kapu.« Evo, dakle, kad već nemam teksta govora, barem suhog teksta ostavke, a sva ostala dokumentacija nalazi se u mojoj kutiji, uz još nešto vrlo malo probrane povijesti.

Komisiji za časopise i izdavačku djelatnost Upravnog odbora Fonda za unapređivanje kulturnih djelatnosti grada Zagreba

S obzirom da moj izvještaj o prošlogodišnjem radu Komisije po mišljenju Stručne službe Sekretarijata za obrazovanje, kulturu i fizičku kulturu grada Zagreba svojim sadržajem ne odgovara pravim zahtjevima Upravnog odbora Fonda, molim Komisiju da me razriješi dužnosti predsjedavajućeg koja mi je na prethodnoj sjednici Upravnoga odbora povjerena.

Sa svoje strane moram izjaviti da prema svojim stručnim i ljudskim kriterijima ja ne mogu prihvatiti izvještaj, odnosno prijedlog izvještaja, koji je Stručna služba Sekretarijata priredila i podnijela Komisiji zajedno s mojim. Ocjena časopisa »Kolo« — koje je, prema izvještaju Stručne službe, »pružalo prostor izričitim nosiocima organizirane neprijateljske grupe« — vrijeđa sve najkreativnije i najzrelije mlade pisce SR Hrvatske što su se sakupljali oko toga izričito i izrazito kulturnog glasila, zasigurno najkvalitetnijega u Republici. Svojom pak formulacijom ta ocjena predstavlja prejudiciranje presude kakvu bi mogao donijeti jedino sud, a do trenutka dok je ne donese izravno je utuživa kao kletva.

Molim stoga Komisiju da svoju odluku donese bez mojeg sudjelovanja, a svoje ću stanovište, bude li potrebno, podrobnije obrazložiti Upravnom odboru.

Uz srdačan pozdrav,

Željka Čorak

Na prvi cenzorski zahvat u »Telegramu« zajedno s većinom svoje redakcije dala sam također neopozivu ostavku. Ta je značila dobrovoljno ostajanje na cesti. Ovaj odlomak služi da bih zahvalila profesoru Milanu Prelogu, koji me spasio na Institutu za povijest umjetnosti i koji će moju zahvalu pročitati odozgo. Sada se bilježim sebi sa štovanjem: jer ono što ne uzmeš sam, u ovoj zemlji jedino ti je Tonko Maroević spreman dati.

Željka Čorak

ČUDAN SMO MI NAROD

Hvala gospodinu Zvonimiru Berkoviću što je u svojoj popularnoj i rado čitanoj kolumni visokotiražnoga tjednika »Globus«, s voljom i na vrijeme, zabilježio što je Matica hrvatska željela darovati čitateljima »Vijenca« u povodu obilježavanja 30. obljetnice izlaska i nasilnoga gašenja, danas već kultnoga, »Hrvatskoga tjednika«.

Bilo je, naime, planirano da se u ovom broju »Vijenca«, kao dodatak, posebno tiska *redoviti* 34. broj »Tjednika« što je svojedobno nasilno skinut s *regala*.

Okupljanje *stare redakcije*, koja je i danas još uvijek čila i orna za ostvarenje jedne takve *jednokratne* avanture, bila je iznimna prilika da *tjednikovci* iz današnjega rakursa urede broj »na svoju sliku i priliku« (i tehnički i likovno prema tada-

HRVATSKI TJEDNIK
novine za kulturna i društvena pitanja
VLADO GOTOVAC
POPIS NAŠIH GRIJEHA

šnjem izgledu lista i s istim brojem stranica), dok bi taj broj bio posvećen posljednjem uredniku Vladi Gotovcu, čija se godišnjica smrti nekako u to isto vrijeme obilježavala.

Ideja se, naravno, urednicima »Tjednika« u prvi mah činila prilično izazovnom, ali...

To, ali... uvijek nas ipak nekako iznenadi, iako smo se već davno trebali naučiti da je riječ više o pravilu negoli izuzetku — praksi koja samo potvrđuje pravilo da u nas ništa nije lako i jednostavno, čak ni onda kada je moguće.

Šteta. Bilo bi doista više negoli zanimljivo danas ponovno *pročitati* »Hrvatski tjednik« kao odraz naše stvarnosti pod uredničkom palicom, tada prvog, i još uvijek danas agilnog, glavnog urednika Igora Zidića i odgovornoga i nezaobilaznoga Joze Ivičevića, uz asistenciju urednika kao što su Zvonimir Berković, Petar Selem, Ivo Škrabalo, kao i mnogih drugih koji nerijetko i danas zauzimaju visoke položaje, djeluju u vlasti ili opoziciji, ili pak onih što su se sami odlučili na *strogo mirovanje*.

Različite pozicije i opozicije, konačno su i presudile: nije se jednostavno bilo moguće dogovoriti oko temeljne koncepcije, odnosno je li bolje iznijeti sliku današnjega stanja u zemlji (jer, u međuvremenu, ipak se mnogo toga dogodilo i izmijenilo što je nekoć uhodani tim odvelo na posve različite strane i putove) ili je pak jednostavnije svjedočenjem vratiti se u prošlost i iz te pozicije ostvariti ponovno jedinstvo.

Možda se, eto, moglo pokušati objasniti što se tada mislilo ili htjelo, što je svakako dobra građa za jedan novi zbornik sjećanja, ali ne i novi broj »Tjednika«.

S te točke razmimoilaženja nije se moglo dalje.

I dok je u čitavom svijetu razdoblje od tri desetljeća zasigurno prava povijest, u nas je to, čini

HRVATSKI TJEDNIK
novine za kulturna i društvena pitanja
ODGOVORNOST JAVNIH FUNKCIONARA
KINESKA SUTNJA
Telex iz Skopja
Politika i mistika TAJNE ZELENE KNJIGE (2)
Optuženi tužitelji
»Le Mondeova« lepeza
Mimarina donacija ponovno okradena
JEZIČNI SAVJETNIK – SUMNJE I PITANJA
Jozo Ivičević
SUSRET S JAVNOŠĆU

se, još uvijek isuviše kratko razdoblje, u kojem su sve glavne »figure« (i crne i bijele), baš kao i u partiji šaha, gotovo uvijek na istim ili približno istim mjestima.

Zaboravljamo pritom da su djeca rođena u 1971. danas tridesetogodišnjaci, formirani ljudi koji svugdje na svijetu imaju već svoje ozbiljne karijere i odgovorne dužnosti, dok su u nas mnogi toga uzrasta još uvijek studenti ili pak mladi stručnjaci bez zaposlenja i perspektive.

HRVATSKI TJEDNIK
novine za kulturna i društvena pitanja
SUVERENITET NARODA I VLAST RADNIČKE KLASE
NOVO LICE IMOTSKE KRAJINE
NEZAKONITOSTI U PRIMOŠTENU
VICE VUKOV EKSKLUZIVNO ZA HT
U POVODU DOGAĐAJA U SUJICI
ANATOMIJA »SLUČAJA« POSUSJE
OTVORENO PISMO DKH

Ni one prve, a još manje ove druge, prošlost osobito i ne zanima.

Treba je, naravno, poštivati, tumačiti i povijesno vrednovati — ali istodobno i osloboditi puteve novim naraštajima koji, Bogu hvala, neopterećeni više prošlošću, mogu u ovoj napaćenoj zemlji okrenuti novu stranicu i pustiti budućnosti da se napokon razmaše.

Naš mladi naraštaj zaslužio je da konačno dobije svoju priliku, jer je Domovinskim ratom bjelodano dokazao što sve može i što sve hoće.

U današnjim, mirnodopskim, uvjetima, nažalost, jedino im je osigurana putovnica za izlazak iz zemlje, što sve češće koriste, i ta činjenica izgleda malo koga više uzbuđuje.

HRVATSKI TJEDNIK
novine za kulturna i društvena pitanja
VLADO GOTOVAC
RAZLOZI OTPORA NOVOM
KROZ PRIZMU GENERACIJE
Bit ustavnih amandmana
Suspenzija dohotka
MARIOLOŠKO-MARIJANSKI KONGRESI

Spominjemo sve to i zbog toga što je i ovo sjećanje na »Hrvatski tjednik« (kultnu novinu za kulturu, čiju nakladu — čitaj ulogu i značenje — posve sigurno nikad više neće doseći nijedna novina za kulturu), ponovno ostalo u već poznatim nam sterotipovima: mnogo sjećanja i sjete, a gotovo ništa novoga.

To se očigledno, i unatoč svim nastojanjima, još uvijek ne može izmijeniti.

Ostala su nam samo razna svetkovanja i svečane akademije i to ponajčešće bez udjela i sudjelovanja stvarnih i živih protagonista, umjesto da nam u ovakvim iznimnim prilikama zajedništvo ponovno postane moralnom i svetom obvezom.

Kako ipak ne bi sve ostalo samo na sjećanjima i svetkovanju, valja na kraju reći da će se uskoro u Matici hrvatskoj pojaviti kompletna deskriptivna bibliografija »Hrvatskoga tjednika« koja će biti, ne samo koristan priručnik za buduće istraživače tog novinskog fenomena, nego ujedno i podsjetnik budućim naraštajima za što se sve nekoć moglo godinama ležati i trunuti po zatvorima, a što im se, uvjerena sam, iz današnje perspektive čini gotovo nevjerojatnim.

U tom smislu donosimo i govor Vlade Gotovca što ga je u svibnju 1971. održao u Zadru, a što je u sudskom spisu, uz uvodnike iz »Hrvatskoga tjednika«, jedan od najvećih autorovih krimena.

Ne ponovilo se.

Jelena Hekman

HRVATSKI TJEDNIK

Novina za kulturna i društvena pitanja

Naklada: Matica hrvatska, kulturno-naučno društvo, Zagreb, Matice hrvatske 2, tel. 39-393

Uređuju: Stjepan Babić, Zvonimir Berković, Jozo Ivičević, Tomislav Ladan, Srećko Lipovčan, Zvonimir Lisinski, Zlatko Posavac, Petar Selem, Tvrtko Šercar, Ivo Škrabalo, Hrvoje Šošić, Franjo Tuđman, Igor Zidić

Glavni urednik: Igor Zidić

Odgovorni urednik: Jozo Ivičević

Tajnik uredništva: Franjo Marinković

Likovni urednik: Sanja Iveković

Uredničko vijeće: Zdravko Ašperger, Zvonimir Bartolić (Čakovec), Vlaho Benković (Dubrovnik), Tihomil Beritić, Stjepan Čuić, Žarko Domljan, Branimir Donat, Šime Đodan, Nedjeljko Fabrio (Rijeka), Vid Fijan (Varaždin), Ljubica Filipić-Ivezić (Pula), Vladimir Filipović, Cvito Fisković (Split), Miljenko Foretić (Dubrovnik), Ivo Frangeš, Ivica Gaži, Vlado Gotovac, Drago Ivanišević, Hrvoje Iveković, Dubravko Jelčić, Ljudevit Jonke, Radoslav Katičić, Igor Kuljerić, Ivan Kušan, Trpimir Macan, Ante Marin, Ranko Marinković, Daniel Marušić, Dragan Mucić (Osijek), Zdenka Munk, Vlatko Pavletić, Pavao Pavličić, Danilo Pejović, Strahimir Primorac, Stjepan Radić, Vladimir Ruždjak, Željko Sabol (Bjelovar), Ante Sekulić (Delnice), Aleksandar Stipčević, Ante Sviličić (Split), Petar Šegedin, Šerif Šehović, Ivo Supek, Miroslav Šutej (Kutina), Dionizije Švagelj (Vinkovci), Dragutin Tadijanović, Mirko Tomasović (Split), Jelena Uskoković, Miroslav Vaupotić, Marko Veselica, Antun Vrdoljak, Vice Vukov, Vladimir Vuković, Franjo Zenko i Bože Žigo.

Adresa uredništva: 41000 Zagreb, Ul. Matice hrvatske 2, tel. 39-393.

Stranke se primaju svakog dana od 10 do 12 sati osim subote. Rukopisi se ne vraćaju.

Novine izlaze svakog petka.

Tisak: »Vjesnik«, novinsko-izdavačko i štamparsko poduzeće, Zagreb, Ul. Ljubice Gerovac 1.

Pretplata: Godišnja: 104,00 dinara; polugodišnja: 52,00 dinara. Za inozemstvo dvostruko.

Dinarske doznake uplatiti u korist računa: 301-8-2185, Zagreb, Matica hrvatska (ZA HRVATSKI TJEDNIK).

Devizne doznake uplatiti u korist KB rn: 301-620/1001-32000-523, Zagreb, Matica hrvatska (ZA HRVATSKI TJEDNIK)

Cijene oglasa: Cijela stranica 5000 d, polovina stranice 2500 d, četvrtina stranice 1250 d, 1 cm² 25 dinara.

HRVATSKI TJEDNIK

Novine za kulturna i društvena pitanja

Naklada: Matica hrvatska Zagreb Matice hrvatske 2 tel. 39-393.

Uređuju: Zvonimir Berković, Vlado Gotovac, Jozo Ivičević, Zvonimir Lisinski, Ivo Škrabalo, Hrvoje Šošić, Vladimir Vuković.

Stalni suradnici: Bruno Bušić, Ivan Cerovac, Dubravko Horvatić, Srećko Lipovčan, Franjo Marinković, Zlatko Markus, Zlatko Posavac, Petar Selem, Tvrtko Šercar.

Glavni urednik: Vlado Gotovac

Odgovorni urednik: Jozo Ivičević

Tajnik uredništva: Marija Funes

Tehnički urednik: Drago Cvrljak

Fotografija: Ranko Karabelj

Lektor: Roman Turčinović

Služba organizacije: Bariša Grgić i Zlatko Seserin

Uredničko vijeće: Zdravka Ašperger, Stjepan Babić, Zvonimir Bartoli (Čakovec), Nikola Barušić, Vlaho Benković, (Dubrovnik), Tihomir Bortić, Stjepan Čuić, Žarko Domljan Branimir Donat, Šime Đodan, Nedjeljko Fabrić (Rijeka), Via Fijan (Varaždin) Ljubica Filipović-Ivezić (Pula), Vladimir Filipović, Cvito Fisković (Split), Miljenko Foretić (Dubrovnik) Iva Frangeš, Ivica Goži, Drago Ivanišević, Hrvoje Ivaković, Dubravko Jelčić, Ljudevit Jonke, Vjekoslav Kaleb, Rodoslav Katičić, Igor Kuljerić, Ivan Kušan, Tomislav Ladan Trpimir Macan, Ante Marin, Ranko Marinković, Daniel Marušić, Dragan Mucić (Osijek), Zdenko Munk, Ivan Mužić (Split), Stijepo Obad (Zadar), Vlatko Pavletić, Danilo Pejović, Strahimir Primorac, Stjepan Radić, Vladimir Ruždak, Željko Sabol, (Bjelovar) Ante Sekulić (Delnice) Aleksandar Stipčević, Ivan Supek, Ante Sviličić (Split), Petar Segedin, Šerif Sehović, Krešimir Sipuš, Fabijan Sovagović, Miroslav Sutej (Kutina), Dionizije Svagelj (Vinkovci), Dragutin Tadijanović Bruno Tandara (Imotski), Mirko Tomasović (Split), Franjo Tuđman, Jelena Uskoković, Miroslav Vaupotić Marko Veselica, Vice Vukov Franjo Zenko, Igor Zidić, Bože V. Žigo.

Rukopisi se ne vraćaju

Stranke se primaju utorkom i četvrtkom od 12 do 14 sati.

Novine izlaze svakog petka

Tisak: »Vjesnik«, novinsko-izdavačko i štamparsko poduzeće, Zagreb, Ljubice Gerovac 1.

Pretplata: godišnja 104,00 d, polugodišnja 52,00 d. Za inozemstvo dvostruko

Cijene inozemnih pretplata: SR Njemačka, godišnja 52 DM, polugodišnja 26 DM. USA, godišnja 14$, polugodišnja 7$.

Dinarske doznake uplatiti u korist računa: Kreditna banka Zagreb 301-8-2185, Zagreb. Matica hrvatska (ZA HRVATSKI TJEDNIK).

Devizne doznake uplatiti u korist računa: Kreditna banka Zagreb 301-620/1001-32000-523, Zagreb. Matica hrvatska (ZA HRVATSKI TJEDNIK)

Cijena oglasa: cijela stranica 8000 d, polovica stranice 5000 d, četvrtina 3000 d, 1 cm² 40 d.

Poštarina plaćena u gotovu